

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเลี้ยงเปิดเทศในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย เลี้ยงเป็นอาชีพเสริมในครอบครัวร่วมกับการทำการเกษตรอื่น ๆ เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ฯลฯ มีวัตถุประสงค์เลี้ยงไว้บริโภค ในครัวเรือน มีเพียงส่วนน้อยที่เลี้ยงเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพรองในลักษณะเปิดเนื้อหรือเปิดขุนในฟาร์มด้วยคุณลักษณะที่เหมาะสม กับสภาพท้องถิ่นและศักยภาพของเกษตรกร จึงนิยมนำมาเลี้ยงแบบเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หรือเลี้ยงไว้ร่วมกับสัตว์เลี้ยงอื่น ๆ เช่น ไก่พื้นเมือง ห่าน เป็นต้น กรมปศุสัตว์ส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยรวมกลุ่มกัน เพื่อร่วมกันผลิต ร่วมกันขาย ให้มีอำนาจต่อรองด้านการตลาด ขณะเดียวกันก็พัฒนาปรับปรุงพันธุ์เปิดเทศให้เหมาะสม เพิ่มผลผลิตทั้ง เนื้อและไข่ และสามารถเลี้ยงได้ในเชิงการค้าตามสภาพแวดล้อมของประเทศ เช่น เปิดเทศพันธุ์ท่าพระ พันธุ์บินทร์บุรี เป็นต้น เปิดเทศเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย เติบโตเร็ว สามารถใช้อาหารและวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ให้ผลตอบแทนในระยะสั้น ด้านทานโรคได้ดี ฟักไข่ และเลี้ยงลูกได้เอง ให้ลูกตก เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งเปิดเนื้อมีชีวิตและเปิดเนื้อชำแหละ ข้อดีของเปิดเทศ “เลี้ยงง่าย โตไว ไข่ตก โรคน้อย อร่อยเหลือ” (ปรีชา และคณะ, 2557) คือ

- 1) เลี้ยงง่าย กินอาหารไม่เลือก สามารถใช้อาหารคุณภาพต่ำเลี้ยงได้ เช่น รำหยาบผสม ปลายข้าว ขอบพีชีเซียวทั่วไป ชอบกินหญ้าขน จอก แหน และผักตบชวา
- 2) โตไว มีโครงร่างใหญ่ ให้เนื้อมาก ถ้าเลี้ยงเป็นเปิดขุน จึงส่งตลาดได้เร็ว ทำให้ลดต้นทุนได้มาก
- 3) หากปล่อยให้เลี้ยงลูกเอง จะเลี้ยงลูกเก่ง ดูแลและป้องกันภัยแก่ลูกเป็นอย่างดี เมื่อมีภัยมาสามารถจิกตีได้เหมือนแม่ไก่
- 4) ให้ไข่ตกและฟักออกมาเป็นตัวสูงมาก เฉลี่ยไข่ตัวละ 15–20 ฟองต่อชุด บางตัวไข่ถึง 30 ฟองต่อชุดก็มี ปีหนึ่งๆ จะให้ไข่ราว 4–5 ชุด
- 5) มีความต้านทานโรคได้ดีกว่าเปิดพันธุ์อื่นๆ ลูกเปิดเล็ก มีอัตราเลี้ยงรอดสูงมาก ใช้ระยะเวลาเลี้ยงสั้น
- 6) เป็นที่ต้องการของตลาด เพราะเนื้อมีรสชาติดี สามารถประกอบอาหารได้หลายประเภท แต่อย่างไรก็ตามการเลี้ยงเปิดเทศในประเทศไทยยังไม่แพร่หลายไม่มากนัก แหล่งที่เลี้ยงเปิดเทศจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความนิยมในการบริโภค จากสถิติปี 2562 พบว่า จังหวัดศรีสะเกษมีเปิดเทศ จำนวน 337,958 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยง จำนวน 22,090 ราย (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์, 2560) ปัญหาที่พบคือภาครัฐยังผลิตเปิดเทศพันธุ์ดีไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ส่งผลให้กำลังการผลิต ไม่เพียงพอที่จะพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ขนาดเล็กมาตรฐานชุมชนได้ รวมทั้งการแปรรูป ในระดับชุมชนยังไม่ถูกสุขลักษณะและราคาที่สูงขายก็ไม่แน่นอนด้วย การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการเลี้ยงเปิดเทศสำหรับเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งการพัฒนาการตลาดเปิดเทศให้สามารถดำเนินการในเชิงธุรกิจได้

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตเปิดเทคของเกษตรกรรายย่อยจังหวัดศรีสะเกษ
- 2) เพื่อศึกษาการตลาด ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนการเลี้ยงเปิดเทคของเกษตรกรรายย่อยจังหวัดศรีสะเกษ
- 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรายย่อยจังหวัดศรีสะเกษ

1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรที่ทำการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเทค ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดเทค การถือครองที่ดิน และพื้นที่ใช้เลี้ยงเปิดเทค

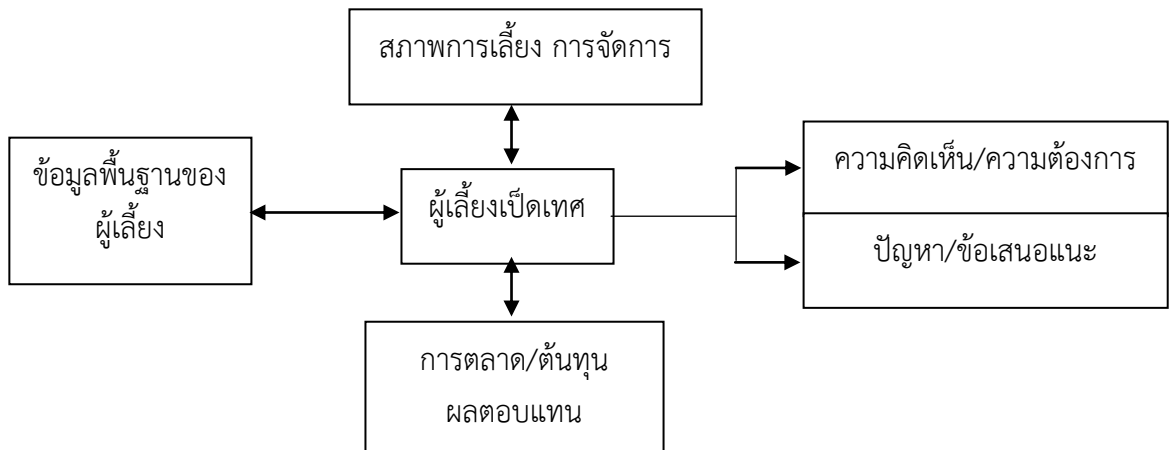
2) สภาพการเลี้ยงและการจัดการเลี้ยงเปิดเทค ได้แก่ เหตุผลที่เลี้ยงเปิดเทค พันธุ์เปิดเทคที่เลี้ยง จำนวนเปิดเทคที่เลี้ยง การเลี้ยงเปิดเทคร่วมกับสัตว์ปีกอื่นๆ รูปแบบการเลี้ยงเปิดเทค แหล่งพ่อ-แม่พันธุ์ เปิดเทคหรือลูกเปิดเทค วิธีหรือหลักการคัดเลือกพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์เพื่อนำมาขยายพันธุ์ วิธีการฟักไข่ ประสบการณ์ในการใช้ตู้ฟักไข่เปิดเทค อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ที่ใช้ โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเปิดเทค พ่อ-แม่พันธุ์ โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเปิดเทคเพื่อขุน แหล่งอาหารที่ให้เปิดเทค วิธีการให้อาหาร เวลาให้อาหาร ภาชนะ ที่ใส่น้ำให้กิน การทำความสะอาดรางน้ำที่ให้เปิดเทค การทำวัคซีนเปิดเทค กำหนดการทำวัคซีนป้องกันโรค การกำจัดพยาธิภายใน ผลดี ผลเสียของการเลี้ยงเปิดเทค และลู่วางในอนาคตของการเลี้ยงเปิดเทคให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3) การตลาด ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทน ได้แก่ ต้นทุนค่าพันธุ์เปิดเทค ต้นทุนค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในรอบปี เกณฑ์ในการตั้งราคาขายเปิดเทค ตลาดเปิดเทคที่สำคัญ การจำหน่ายเปิดเทค ผลของฤดูกาลต่อการจำหน่ายเปิดเทค ฤดูกาลที่มีความต้องการเปิดเทคมากที่สุด รายรับจากการจำหน่ายเปิดเทคในรอบปี และการบันทึกบัญชีฟาร์มและการบันทึกรายรับ-รายจ่าย

4) ความคิดเห็นและความต้องการของผู้เลี้ยงต่อการส่งเสริมของภาครัฐ ได้แก่ การส่งเสริม แนะนำ หรือให้คำปรึกษาในการเลี้ยงเปิดเทค การเยี่ยมชมจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ การบริการของภาครัฐที่เคยได้รับเกี่ยวกับการเลี้ยงเปิดเทค ความต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงเปิดเทคด้านต่างๆ และการมีส่วนร่วมและสนับสนุนหน่วยงานของกรมปศุสัตว์

5) ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงเปิดเทคด้านต่างๆ ได้แก่ พันธุ์เปิดเทค การฟักออก การคัดเลือกต่อปรับปรุงพันธุ์ ราคาอาหาร วัตถุดิบอาหารในท้องถิ่น เปิดเทคจิกชนกันต่อบินออกจากคอก โรคระบาด การจัดหาวัคซีนการทำวัคซีน การควบคุมและป้องกันโรค และการตลาด

6) ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงเปิดเทค

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4 ขอบเขตการวิจัย

- 1) ประเด็นที่ทำการศึกษาคือ ศึกษารายการผู้เลี้ยงเปิดเทศในจังหวัดศรีสะเกษ
- 2) กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือ มาจากการสุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรที่เลี้ยงเปิดเทศในจังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งสิ้น 393 ราย

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาเรื่องสภาพการผลิตและการตลาดเปิดเทศของเกษตรกรรายย่อยจังหวัดศรีสะเกษครั้งนี้ ทำการศึกษารายการผู้เลี้ยงเปิดเทศในกลุ่มตัวอย่าง 393 ราย ในจังหวัดศรีสะเกษ เท่านั้น

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) เปิดเทศ หมายถึง เปิดเทศพันธุ์พื้นเมือง พันธุ์บาร์บารี หรือลูกผสมบาร์บารี-พื้นเมือง หรือพันธุ์อื่นที่กรมปศุสัตว์พัฒนาปรับปรุงพันธุ์ขึ้นมาใหม่ เกษตรกรเลี้ยงไว้เป็นเปิดเนื้อเพื่อการบริโภคหรือ จำหน่ายเป็นรายได้ ได้แก่ พันธุ์ลูกผสมพื้นเมือง พันธุ์กบินทร์บุรี พันธุ์แม่ฮ่องสอน พันธุ์ท่าพระ เป็นต้น โดยจำหน่ายเป็นลูกเปิด เปิดรุ่น เปิดโต หรือ พ่อ-แม่พันธุ์
- 2) เปิดเทศขุน หมายถึง เปิดเทศที่เกษตรกรเลี้ยงไว้เพื่อขุนเป็นเปิดเนื้อเพื่อจำหน่ายหรือ ซ้ำแผละจำหน่าย โดยเลี้ยงเป็นรุ่นๆ เมื่อได้อายุและขนาดตามที่ตลาดต้องการ จะจำหน่ายออก ทั้งหมด แล้วซื้อรุ่นใหม่เข้ามาเลี้ยงขุนต่อไป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบสภาพการผลิตเปิดเทศ สภาพการตลาด ต้นทุนการผลิต ผลตอบแทนจากการเลี้ยงเปิดเทศ ความต้องการส่งเสริมจากภาครัฐ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรรายย่อยจังหวัดศรีสะเกษ
- 2) สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ใช้วางแผนในการส่งเสริมการผลิตเปิดเทศ เพื่อลดต้นทุนการผลิต และหาช่องทางการจำหน่ายเปิดเทศ ให้เกษตรกรรายย่อยผลิตเปิดเทศที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เกษตรกรมีรายได้จากการเลี้ยงเปิดเทศเพิ่มขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องสภาพการผลิตและการตลาดเปิดเทศของเกษตรกรรายย่อยจังหวัดศรีสะเกษครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้า วรรณกรรม เอกสาร หนังสือ และผลงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ปรีชา และคณะ (2557) รายงานว่า เป็ด (Duck) เป็นสัตว์ปีกชนิดหนึ่ง จัดอยู่ใน Family Anatidae เลี้ยงกันแพร่หลายทั่วโลก โดยเฉพาะในทวีปเอเชีย เช่น มาเลเซีย จีน ไต้หวัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริโภค เนื้อและไข่สำหรับประเทศไทย มีการเลี้ยงเป็ดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เลี้ยงมากในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นพื้นที่ทำนาข้าวในเขตชลประทาน เช่น ชลบุรี สมุทรสาคร นครปฐม อ่างทอง ชัยนาท สุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา นครสวรรค์ เป็นต้น การเลี้ยงเป็ดส่วนใหญ่ใช้แหล่งอาหารจากธรรมชาติ อาศัยอาหารจากกุ้ง หอย ปู ปลา และพืชสีเขียว เป็นการลดต้นทุนการผลิต สำหรับพันธุ์เป็ดที่เลี้ยงในประเทศไทย แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์ คือ เป็ดพันธุ์ไข่ เช่น พันธุ์กากีแคมป์เบลล์ พันธุ์นครปฐม และพันธุ์ปากน้ำ (พันธุ์พื้นเมืองของไทย) และเป็ดพันธุ์เนื้อ เช่น พันธุ์ปักกิ่ง เป็ดเทศพื้นเมือง เป็ดเซอร์วัลเลย์ เป็นต้น

เป็ดเทศ (Muscovy) เป็นเป็ดพื้นเมืองพันธุ์เนื้อที่เลี้ยงง่าย เติบโตเร็ว สามารถใช้เป็น อาหาร และใช้ วัตถุประสงค์ที่มีในท้องถิ่นเลี้ยงได้เป็นอย่างดี ให้ผลตอบแทนในระยะเวลาดสั้น ต้านทานโรคได้ดี ฟักไข่ และเลี้ยงลูก ได้เอง ให้ลูกดก เป็นที่ต้องการในตลาดท้องถิ่นทั้งเป็ดเนื้อมีชีวิตและเป็ดเนื้อชำแหละ เกษตรกรสามารถเลี้ยง ร่วมกับอาชีพเกษตรอื่นได้เป็นอย่างดี แบบเกษตรผสมผสาน หรือแบบเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเลี้ยงเป็น อาชีพหลัก อาชีพรอง หรืออาชีพเสริมได้ ตามคุณลักษณะที่ว่า “เป็ดเทศ เลี้ยงง่าย โตไว ไข่ดก โรคน้อย อร่อย เหลือ”

พันธุ์เป็ดเทศในประเทศไทย มี 2 สายพันธุ์หลัก คือ

1. เป็ดเทศพันธุ์พื้นเมือง (Muscovy) มีถิ่นกำเนิดในทวีปอเมริกาใต้ ลักษณะสำคัญคือ เลี้ยงในประเทศไทยมายาวนานจนเป็นเป็ดเทศพื้นเมืองต่อมาในปี 2527 ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระ จังหวัดขอนแก่น ได้รวบรวมพ่อ – แม่พันธุ์จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลายจังหวัดนำมาพัฒนาปรับปรุงพันธุ์จนได้ผลผลิตสูงกว่าเป็ดเทศพันธุ์พื้นเมืองดั้งเดิม และตั้งชื่อใหม่ว่า “เป็ดเทศพันธุ์ท่าพระ” เป็ดเทศพันธุ์พื้นเมือง มีข้อดีหลายประการที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของเกษตรกร ได้แก่ กินอาหารตามธรรมชาติได้ดี มีความต้านทานโรค ฟักไข่และเลี้ยงลูกเก่ง ฯลฯ แต่ก็ยังมีข้อด้อยที่ควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ให้สามารถเลี้ยงเชิงการค้าได้ โดยเฉพาะด้านการผลิต อาทิ ให้ปริมาณ ไข่เพิ่มขึ้น ขนาดไข่ใหญ่ขึ้น ไข่ฟองแรกเร็วขึ้น ช่วงห่างของการไข่ แต่ละชุดสั้นลง การเจริญเติบโต เร็วขึ้น อัตราแลกเนื้อสูงขึ้น กินอาหารน้อยลงแต่ระยะเลี้ยงส่งตลาดสั้น เป็นต้น รายละเอียดลักษณะทางเศรษฐกิจของเป็ดเทศพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์บาร์บารี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจของเปิดเทศพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์บาร์บารี

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	พันธุ์พื้นเมือง	พันธุ์บาร์บารี
1. อายุเมื่อให้ไข่ฟองแรก (วัน)	180	171
2. น้ำหนักตัวเมียเมื่อให้ไข่ฟองแรก (กรัม)	2,297	2,474
3. ผลผลิตไข่ต่อปี (ฟอง)	56	72
4. น้ำหนักเมื่อ 12 สัปดาห์ (กรัม)	2,733	2,840
5. น้ำหนักเมื่อ 16 สัปดาห์ (กรัม)	3,086	3,219
6. น้ำหนักเพศผู้เมื่อโตเต็มที่ (กรัม)	4,200	4,600
7. น้ำหนักเพศเมียเมื่อโตเต็มที่ (กรัม)	2,200	2,300

ที่มา: กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ (2546)

2. เปิดเทศพันธุ์ท่าพระ สามารถให้ไข่เพิ่มจำนวนจากเดิม 77 ฟองต่อปี เป็น 98 ฟองต่อปี อายุเริ่มไข่ 7 เดือน ไข่ปีละ 4-5 ชุด เฉลี่ยชุดละ 17-20 ฟอง ช่วงห่างของการไข่แต่ละชุด 52 วัน น้ำหนักไข่เฉลี่ย 75 กรัม ต่อฟอง (สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์, 2558) ส่วนเปิดเทศพันธุ์กบินทร์บุรี สามารถให้ไข่ได้ 160-180 ฟองต่อปี ขนาดโตเต็มที่ก็เพิ่มมากขึ้น และระยะส่งตลาดก็เร็วขึ้นภายใน 60-70 วัน ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจของเปิดเทศพันธุ์ท่าพระและพันธุ์กบินทร์บุรี

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	พันธุ์ท่าพระ	พันธุ์กบินทร์บุรี
1. อายุเมื่อให้ไข่ฟองแรก (วัน)	210	180-210
2. น้ำหนักตัวเมียเมื่อให้ไข่ฟองแรก (กรัม)	2,152-2,454	2,400-2,600
3. ผลผลิตไข่ต่อปี 98 ฟอง (ฟอง)	98	160-180
4. น้ำหนักเมื่อ 12 สัปดาห์ (กรัม)	1,889-3,474	3,400-3,700
5. น้ำหนักเมื่อ 16 สัปดาห์ (กรัม)	1,813-2,017	2,400-2,800
6. น้ำหนักเพศผู้เมื่อโตเต็มที่ (กรัม)	4,100-4,500	4,500-5,100
7. น้ำหนักเพศเมียเมื่อโตเต็มที่ (กรัม)	2,500-3,200	2,800-3,200
8. อัตราแลกเปลี่ยน	2.8 : 1	3.5 : 1

ที่มา : กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ (2553)

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2555) รายงานว่า เปิดเทศเป็นเปิดพื้นเมืองพันธุ์เนื้อที่เลี้ยงง่าย เติบโตเร็ว สามารถใช้อาหารและวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นเลี้ยงได้เป็นอย่างดี ให้ผลตอบแทนในระยะเวลาอันสั้น สามารถจำหน่ายได้ง่าย ทั้งที่เป็นเปิดมีชีวิตและเนื้อเปิดชำแหละ เนื้อเป็นที่นิยมสำหรับผู้บริโภคในท้องถิ่นโดยทั่วไป จึงสามารถจำหน่ายได้ง่ายในตลาดท้องถิ่น เกษตรกรสามารถเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมร่วมกับอาชีพอื่นๆ ได้ โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จเทคโนโลยีการผลิตและผลตอบแทน ดังนี้

1. เงื่อนไขความสำเร็จ

1.1 ต้องมีตลาดรองรับที่ชัดเจน ทั้งตลาดเปิดมีชีวิต และเนื้อเปิดชำแหละ

1.2 ต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เป็นอาหารสัตว์ราคาถูกในพื้นที่ หรือมีวัสดุเหลือใช้จากระบบไร่นา เพื่อใช้เป็นอาหารเลี้ยงเปิดเทศ

1.3 ต้องมีความรู้การฟักไข่หรือประสบการณ์ในการใช้ตู้ฟัก เพื่อฟักไข่ผลิตลูกเปิดเทศ

2. เทคโนโลยีและกระบวนการผลิต

2.1 พันธุ์เปิด ในปัจจุบันพันธุ์เปิดที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงและตลาดมีความต้องการ ได้แก่ พันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์บาร์บารี (กรมปศุสัตว์เรียก พันธุ์ท่าพระ และพันธุ์กบินทร์บุรี)

2.2 โรงเรือนและอุปกรณ์ โรงเรือนควรทำจากไม้หรือวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น หลังคามุงด้วยจากหญ้าคา หรือแฝก ขนาดของโรงเรือน 1 ตารางเมตร สามารถใช้เลี้ยงเปิดเพศได้ 4 ตัว ลักษณะโรงเรือนที่ดี ตั้งอยู่ในทิศตะวันออก-ตะวันตก ภายในโรงเรือนต้องมีภาชนะวางน้ำวางอาหาร อย่างเพียงพอกับจำนวนเปิดที่เลี้ยงต้องมีลานปล่อยสำหรับให้เปิดเพศออกกำลังกายและหาอาหารตามธรรมชาติกิน

2.3 การจัดการเลี้ยงดู โดยทั่วไปการเลี้ยงเปิดเพศใช้วิธีการระบบการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย ควรเริ่มด้วยการซื้อพ่อพันธุ์แม่เลี้ยง อัตราพ่อ-แม่พันธุ์ที่เหมาะสม ควรใช้พ่อพันธุ์ 1 ตัวต่อแม่พันธุ์ 5 ตัว อาหารสำหรับเลี้ยงเปิดเพศจะใช้อาหารสำเร็จรูปหรือผสมอาหารใช้เองก็ได้ แต่อาหารต้องมีโภชนาตามความต้องการของเปิด ในแต่ละระยะการเจริญเติบโต เสริมด้วยพืชผักสีเขียวหรืออาหารหยาดเพื่อลดต้นทุนและควรมีการปล่อยเลี้ยงเพื่อให้เปิดหาอาหารตามธรรมชาติเพิ่มเติม แม่เปิดจะเริ่มให้ไข่เมื่ออายุ 5-6 เดือน การฟักไข่อาจปล่อยให้แม่เปิดฟักตามธรรมชาติหรือแยกนำไข่มาฟักโดยใช้ตู้ฟัก ซึ่งจะทำให้ผลผลิตมากขึ้นแต่ผู้เลี้ยงต้องมีความชำนาญในการใช้ตู้ฟัก โดยเฉลี่ยเปิดเพศจะให้ลูกเปิดได้ ปีละ 4 รุ่นๆ ละประมาณ 14-15 ตัว ในการเลี้ยงควรมีน้ำสะอาด และอาหารให้กินตลอดเวลา และหมั่นทำความสะอาดภาชนะใส่น้ำเป็นประจำ ควรดูแลสุขภาพและทำวัคซีนตามกำหนด เพื่อให้การเลี้ยงดูประสบผลสำเร็จและได้ผลกำไรเต็มที่ ผลผลิตของเปิดเพศที่จำหน่าย สู่การตลาดอาจจำหน่ายได้ทั้งลูกเปิดที่ฟักออก หรือเลี้ยงจนจนเปิดมีอายุ 2-3 เดือน แล้วจำหน่ายเปิดเนื้อ โดยจะมีขนาดน้ำหนักตัวโดยเฉลี่ย ตัวละ 2.50-3.00 กิโลกรัม

3. ต้นทุน ผลตอบแทน

สำหรับการเลี้ยงเปิดบาร์บารีหรือกบินทร์บุรี จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยพ่อพันธุ์จำนวน 10 ตัว แม่เปิดจำนวน 50 ตัว

3.1 ต้นทุน ต้นทุนหลักซึ่งเป็นต้นทุนคงที่จะได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรือน และ จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ จะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 10,000-20,000 บาท ส่วนต้นทุนผันแปรซึ่งเป็น ค่าพันธุ์ ค่าอาหาร ค่าวัคซีน และเวชภัณฑ์ จะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 30,000-40,000 บาทต่อปี

3.2 ผลตอบแทน จะได้จาก

3.2.1 การจำหน่ายลูกเปิดเพศที่ผลิตได้ ประมาณ 50-60 ตัว/แม่/ปี ซึ่งจะจำหน่าย ได้ในราคา ตัวละ 20-25 บาท คิดเป็นผลตอบแทน 1,200-1,500 บาท/แม่พันธุ์/ปี

3.2.2 การจำหน่ายเปิดใหญ่ที่เลี้ยงจนโต ขนาดน้ำหนักตัวโดยเฉลี่ยตัวละ 2.5-3 กิโลกรัม จำหน่ายในราคา กิโลกรัมละ 50-55 บาท คิดเป็นผลตอบแทนตัวละ 125-165 บาท อย่างไรก็ตาม ต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการตลาดและแหล่งที่เลี้ยง อาทิ ราคาพันธุ์เปิด อาหารและราคาซื้อผลผลิตของแต่ละตลาด และขนาดการผลิต ดังนั้น เกษตรกรจะต้องศึกษาข้อมูลและรายละเอียดให้ชัดเจนก่อนตัดสินใจเลี้ยง คักดา และคณะ (2547) ได้ศึกษาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของเปิดเพศที่เลี้ยงด้วยกากเนื้อในเมล็ดปาล์มระดับสูงในสูตรอาหาร เมื่อคิดเป็นร้อยละของเงินทุนและกำไรต่อตัว พบว่า เปิดเพศที่เลี้ยง ด้วยอาหารที่มีกากเนื้อในเมล็ดปาล์ม ร้อยละ 22 30 40 และ 60 ให้ผลตอบแทนและกำไรสูงกว่าเปิด ที่เลี้ยงด้วยอาหารที่มีกากเนื้อในเมล็ดปาล์มร้อยละ 80 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ เท่ากับ 33.82 31.55 31.23 23.64 และ 17.55 และมีผลกำไรเฉลี่ย เท่ากับ 30.32 29.34 27.66 22.37 และ 16.03 บาทต่อตัว

ตามลำดับ หลังสิ้นสุดการทดลอง ศึกษาลักษณะซากของเป็ดเทศ พบว่า ร้อยละซากสดเท่ากับ 79.23 80.54 77.72 79.11 และ 79.79 ตามลำดับ

รูปแบบลักษณะการเลี้ยงเป็ดเนื้อ

ภิญโญ และคณะ (2530) และ ประภากร (2560) รายงานว่าลักษณะการเลี้ยงเป็ดเนื้อในประเทศไทย แบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงได้ ดังนี้

1. เลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือนส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นงานอดิเรก จะไม่ค่อยคำนึงถึงผลกำไร เช่น การเลี้ยงเป็ดไขตัวผู้ เป็ดเทศ และเป็ดบัวฉ่าย อาหารที่ใช้เลี้ยงเป็ดจะเป็นวัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ เช่น ข้าวเปลือก รำข้าว หรือเศษอาหารจากครัวเรือน

2. การเลี้ยงเชิงธุรกิจหรือเลี้ยงเพื่อการค้า ผู้เลี้ยงจะต้องเลี้ยงเป็ดในปริมาณมาก มีตลาดรองรับที่แน่นอน และสม่ำเสมอ การลงทุนในด้านต่าง ๆ สูง เช่น ค่าพันธุ์เป็ด ค่าอาหาร ค่าโรงเรือน และอุปกรณ์การเลี้ยง การเลี้ยงเชิงธุรกิจสามารถแบ่งออกตามรูปแบบการเลี้ยงได้ ดังนี้

2.1 การเลี้ยงแบบไล่ทุ่ง โดยการไล่ฝูงเป็ดไปตามแหล่งที่มีอาหาร ซึ่งอาจจะเป็นทุ่งนาที่เพิ่งเก็บเกี่ยวเสร็จซึ่งจะมีข้าวหกล่นอยู่ หรือตามแหล่งน้ำธรรมชาติ หนอง บึงต่าง ๆ ที่มีสัตว์น้ำจำพวก ปลา ปู กุ้ง และหอยอยู่มาก แต่ผู้เลี้ยงจะต้องให้อาหารเสริมในตอนเช้า หรือตอนเย็นวันละมื้อ ก่อนที่จะนำมาเลี้ยงปล่อยทุ่ง จะต้องกกลูกเป็ดให้แข็งแรงเสียก่อนประมาณ 1-2 สัปดาห์ แล้วจึงปล่อยให้ลูกเป็ดหาอาหารกินเอง และเมื่อถึงระยะส่งตลาดอาจจะนำมาขุนด้วยปลายข้าว หรืออาหารชั้นประมาณ 1-2 สัปดาห์ ก่อนส่งไปฆ่าและปัจจุบันการเลี้ยงเป็ดเนื้อแบบไล่ทุ่งนี้ได้ลดจำนวนลง เนื่องจากมีปัญหาราคาเป็ดเนื้อตกต่ำ คุณภาพซากสุ่เป็ดที่เลี้ยงในโรงเรือนไม่ได้ มีโรคระบาดและปัญหาจากการใช้ยาฆ่าแมลงในฤดูทำนาปรัง (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ไก่พื้นเมืองและเป็ดไล่ทุ่ง กรมปศุสัตว์, 2560)

2.2 การเลี้ยงแบบปล่อยลาน โดยการเลี้ยงเป็ดในโรงเรือน และมีลานดินหรือแหล่งน้ำใกล้กับโรงเรือน เป็ดจะถูกปล่อยออกมากินอาหาร และน้ำภายนอกโรงเรือน การเลี้ยงแบบนี้ชนเป็ดจะสะอาดเป็นมัน แต่เป็ดจะสูญเสียพลังงานในการทำกิจกรรมในแต่ละวันมาก ส่งผลให้ประสิทธิภาพการใช้อาหารไม่ดีเท่ากับการเลี้ยงเป็นในโรงเรือน

2.3 การเลี้ยงเป็ดภายในโรงเรือน การเลี้ยงเป็ดโดยให้เป็ดอยู่ในโรงเรือนตลอดเวลา ปัจจุบันได้พัฒนาการเลี้ยงเป็ด โดยเลี้ยงในโรงเรือนระบบ evaporative cooling system และมีการจัดการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดลักษณะเดียวกันกับการเลี้ยงไก่กระหง การให้อาหารจะให้โดยใช้รางอาหารกึ่งอัตโนมัติวางไว้บริเวณกลางของโรงเรือน อุปกรณ์ให้น้ำจะวางไว้ด้านข้างของโรงเรือนทั้งสองข้าง ภายใต้ตู้อุปกรณ์ให้น้ำจะเป็นทางระบายน้ำออกนอกโรงเรือน ด้านบนปูทับด้วยสแลทเพื่อป้องกันไม่ให้พื้นเปียกชื้น ปัจจุบันการเลี้ยงเป็ดเป็นการค้าของฟาร์มขนาดใหญ่จะใช้วิธีการเลี้ยงในโรงเรือน ซึ่งโรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเป็ด จะมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

2.3.1 การเลี้ยงเป็ดบนพื้นสแลท สามารถเลี้ยงเป็ดได้มากขึ้นในพื้นที่โรงเรือนเท่ากัน เพิ่มสมรรถภาพการผลิต และได้กำไรมากขึ้น เนื่องจากมีการใช้พื้นที่โรงเรือนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การงอกของขนเร็วขึ้น และขนงอกสม่ำเสมอขึ้น ประสิทธิภาพการใช้อาหารดีขึ้น เป็ดมีลำตัว และขนสะอาด ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับวัสดุรองพื้น ซึ่งปัจจุบันมีราคาค่อนข้างสูง

2.3.2 การเลี้ยงเป็ดบนพื้นกึ่งสแลท บริเวณพื้นที่ปูทับด้วยวัสดุรองพื้นอาจใช้แกลบหรือขี้กบก็ได้ แต่บริเวณที่วางอุปกรณ์ให้น้ำจะเป็นพื้นสแลท เพื่อลดการเปียกชื้นของวัสดุรองพื้น และมีการระบายน้ำออกจากโรงเรือนได้ง่ายขึ้น พื้นที่เป็นสแลทควรมีพื้นที่ประมาณ 10-30% ของพื้นที่โรงเรือน

ราชันทร์ และคณะ (2556) ศึกษาคุณภาพซาก องค์ประกอบซาก และคุณภาพเนื้อเป็ดเทศในฟาร์มเกษตรกรรายย่อย พบว่า น้ำหนักเริ่มต้นเฉลี่ย น้ำหนักซากอ่อนเฉลี่ย และเปอร์เซ็นต์ซากเพศผู้มีค่าสูงกว่าเพศเมีย ($P < 0.05$) องค์ประกอบซาก พบว่า เปอร์เซ็นต์ซี่โครง เนื้อสะโพก กระดูกสะโพก คอ และน้องของเพศผู้มี

ค่าสูงกว่าเปิดเพศเมีย ($P < 0.05$) ส่วนเปอร์เซ็นต์เนื้ออก และเนื้อสันของเปิดเพศเมียมีค่าสูงกว่าเปิดเพศผู้ ($P < 0.05$) ทั้งนี้อัฒประกอบส่วนอื่นๆ มีเปอร์เซ็นต์ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ได้แก่ ปีกบน ปีกกลาง ปีกล่าง แข้ง และหัว อวัยวะภายใน พบว่า ตับ และหัวใจของเพศผู้มีค่าสูงกว่าเพศเมีย ($P < 0.05$) คุณภาพเนื้ออก และเนื้อสะโพก พบว่า ค่าความสว่าง และค่าแรงตัดผ่านของเพศผู้มีค่าสูงกว่าเพศเมีย ($P < 0.05$) ส่วน pH หลังฆ่าที่ 24 ชั่วโมง (pH2) พบว่า เพศเมียมีค่าสูงกว่าเพศผู้ ($P < 0.05$) อย่างไรก็ตามค่าความแดงและค่าความเหลือง pH หลังฆ่าที่ 1 ชั่วโมง การสูญเสียน้ำจากการแช่เย็น และจากการทำให้สุก มีค่าไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ปรีชา และคณะ (2557) รายงานผลการศึกษาดูงานที่ศูนย์เรียนรู้เฉพาะด้าน (เปิดเทศ) ของนายสงบ หาญกล้า ตำบลหนองคาย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ตามโครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานในเกษตรกรรายย่อยของ ศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีอำนาจเจริญ ปี 2551 พบว่า ศูนย์นี้ทำการเลี้ยงเปิดร่วมกับเลี้ยงสัตว์และการเกษตรอื่นๆ เช่น ทำนา ทำสวน ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงห่าน เป็ดไข่ ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ หมูหลุม โคพื้นเมือง เลี้ยงปลา กบ และจิ้งหรีด การดำเนินการในแต่ละกิจกรรมเป็นแบบเกื้อกูลกัน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเกษตรกรรมธรรมชาติ ปลอดภัยจากสารพิษและสารเคมี รวมทั้งนำผลพลอยได้และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาเลี้ยงสัตว์ ในศูนย์ดังกล่าว เลี้ยงเปิดเทศ รวม 150 ตัว พ่อพันธุ์ 8 ตัว แม่พันธุ์ 40 ตัว เปิดรุ่น 60 ตัว และลูกเปิด 100 ตัว แม่เปิดฟักลูกเอง เลี้ยงเปิดรุ่น 3-4 เดือน จึงขาย มีลูกค้ามารับซื้อถึงฟาร์ม อาหารเปิดเทศแรกเกิดใช้อาหารผสมปลายข้าวจนถึง อายุ 30 วัน แล้วจึงใช้ผักสดผสมปลายข้าวต้มผสมกับรำและน้ำหมักชีวภาพให้กิน รายได้จากการขาย เปิดเทศ น้ำหนัก 3-4 กิโลกรัมๆ ละ 35-45 บาท เป็นเงิน 25,000-30,000 บาทต่อเดือน ปัญหา อุปสรรคที่พบคือ ขาดแคลนพ่อ-แม่พันธุ์ดี อาหารสัตว์มีราคาแพง การผลิตยังไม่ครบวงจร เกิดปัญหาด้านการตลาด เนื่องจากเป็นศูนย์เรียนรู้จึงเสี่ยงต่อโรคระบาดจากผู้มาเยี่ยมชมเยือนยังขาด โรงฆ่าสัตว์ชุมชน ทำให้ขาดสุขลักษณะ ขาดความเชื่อมั่นในการบริโภคอาหารปลอดภัย

ทรงศักดิ์ และคณะ (2561) ศึกษาผลของระดับโปรตีนในสูตรอาหารผสมสำเร็จรูปแบบหมักต่อสมรรถนะการเจริญเติบโต และลักษณะซากของเปิดบาร์บารี วางแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ ใช้เปิดบาร์บารี อายุ 4 สัปดาห์ จำนวน 72 ตัว แบ่งการทดลองออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 4 ซ้ำๆ ละ 6 ตัว แต่ละกลุ่มได้รับอาหารผสมสำเร็จรูปแบบหมักที่มีโปรตีนที่ระดับ 12, 16 และ 20% ผลการทดลองพบว่าเปิดบาร์บารีที่ได้รับอาหารผสมสำเร็จรูปแบบหมักที่มีโปรตีน 16 และ 20% มีปริมาณการกินได้ของวัตถุดิบ อัตรากการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อวันไม่มีความแตกต่างกัน แต่สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับโปรตีน 12% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ระดับโปรตีนในอาหารผสมสำเร็จรูปแบบหมักไม่ส่งผลต่ออัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักและลักษณะซากอาหารผสมสำเร็จรูปแบบหมักที่มีระดับโปรตีน 16% มีความเหมาะสมในการใช้ผลิตเปิดบาร์บารีมากกว่า

ปรีชา และ วรทัย (2562) ศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดเปิดเทศในประเทศไทย พบว่า ผู้เลี้ยงเปิดเทศส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย เลี้ยงมากที่สุด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่เลี้ยงร่วมกับการทำการเกษตรอื่น เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริม โดยเลี้ยงเฉลี่ย 89.26 ตัวต่อราย เป็นเปิดเทศพันธุ์พื้นเมืองมากที่สุด ให้แม่เปิดเทศฟักไข่ตามธรรมชาติ ด้านต้นทุนการเลี้ยงพบว่า ต้นทุนการเลี้ยงเปิดเพื่อจำหน่าย (น้ำหนักประมาณ 3 กิโลกรัม) เท่ากับ 215.62 บาทต่อตัว จำหน่ายเปิดโตเฉลี่ย 91.39 บาทต่อกิโลกรัม มีรายได้สุทธิเฉลี่ย 14,202.53 บาทต่อรายต่อปี ตลาดเปิดเทศที่สำคัญคือ ตลาดในชุมชน ฤดูกาลที่มีความต้องการเปิดเทศมากที่สุดคือ ฤดูหนาว ปัญหาอุปสรรคการเลี้ยงเปิดเทศในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.82) โดยปัญหามากที่สุดคือ อาหารสัตว์ราคาแพง รองลงมาคือ ด้านการตลาด และต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐมากที่สุด คือ พันธุ์เปิดเทศ รองลงมาคือ การตลาด ส่วนข้อเสนอแนะคือเสนอให้ภาครัฐสนับสนุนด้านการตลาดมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านราคา เช่น การประกันราคา และกำหนดราคามาตรฐาน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดเปิดเทศของเกษตรกรรายย่อยจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการศึกษาวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) และ วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) มีรายละเอียดในการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล ดังนี้

3.1 ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษา มาจากเกษตรกรที่เลี้ยงเปิดเทศในจังหวัดศรีสะเกษ รวม 22,090 ราย (กรมปศุสัตว์, 2562) ระยะเวลาดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2562 – มีนาคม 2563

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัย

เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนที่ คำนวณตามแบบของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ที่มีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 มีสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างที่จะทำการศึกษา

N = จำนวนครัวเรือนผู้เลี้ยงเปิดเทศในแต่ละภาคของประเทศไทย

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (0.05)

นำค่าดังกล่าวมาแทนในสูตรการคำนวณของ Taro Yamane จะได้กลุ่มตัวอย่าง 392.886 ปัดเป็นจำนวน 393 ตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งตัวแปรออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงเปิดเทศ ได้แก่ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกครอบครัว สถานภาพครอบครัว การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์การเลี้ยงเปิดเทศ พื้นที่การถือครองที่ดิน และพื้นที่ใช้เลี้ยงเปิดเทศ

2) สภาพการเลี้ยงและการจัดการเลี้ยงเปิดเทศ ได้แก่ เหตุผลในการเลี้ยง สายพันธุ์ที่เลี้ยง จำนวนที่เลี้ยง การเลี้ยงร่วมกับสัตว์อื่น สถานที่เลี้ยง รูปแบบการเลี้ยง แหล่งที่ได้มา หลักและวิธีคัดเลือกพันธุ์ อัตราส่วนพ่อ-แม่พันธุ์ ประสบการณ์การใช้ตู้ฟักไข่ แหล่งอาหาร วิธีการให้อาหาร ภาชนะและวิธีทำความสะอาด การป้องกันโรคและพยาธิ ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงและข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

3) การตลาด ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทน ได้แก่ แหล่งจำหน่าย ฤดูกาลที่จำหน่าย เกณฑ์ในการตั้งราคาจำหน่าย ต้นทุนค่าพันธุ์ ต้นทุนค่าอาหาร และค่าใช้จ่ายอื่นๆ รายรับและรายจ่าย การทำบัญชีฟาร์ม และการบันทึกรายรับ-รายจ่าย

4) ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้เลี้ยงต่อการส่งเสริมของภาครัฐ ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การรับบริการจากภาครัฐ การมีส่วนร่วมกับกรมปศุสัตว์ ความต้องการช่วยเหลือจากภาครัฐหรือกรมปศุสัตว์

3.4 การทดสอบแบบสอบถาม

การควบคุมคุณภาพของเครื่องมือ (แบบสอบถาม) ที่ใช้ในการศึกษา ทำการทดสอบโดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) (สุชาติ, 2546) โดยนำไปทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง 30 ราย เพื่อตรวจสอบว่าคำถามที่มีอยู่ในแบบสัมภาษณ์ มีข้อใดที่ไม่ชัดเจนจะได้ปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปใช้จริงต่อไป ผลการตรวจความเที่ยงตรง มีค่าเท่ากับ 0.91 แสดงว่า มีความเชื่อถือได้สูง และได้ปรับปรุงแก้ไขคำถามให้มีความชัดเจนและเข้าใจมากขึ้น แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดและขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 จัดส่งแบบสอบถามให้สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ จำนวน 22 อำเภอ รวม 393 ชุด

3.5.2 สำนักงานปศุสัตว์อำเภอนัดหมายเกษตรกร เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลตามเครื่องมือที่กำหนด แล้วรวบรวมกลับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วจัดส่งกลับไปยังผู้ศึกษาวิจัย

3.5.3 ผู้ศึกษาวิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน จัดหมวดหมู่แล้วบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

3.6.1 วิเคราะห์ข้อมูล โดยโปรแกรมสำเร็จรูปและแสดงค่าทางสถิติ ดังนี้

1) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ใช้สำหรับวิเคราะห์และแปลผลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป สภาพการเลี้ยง การจัดการ ผลตอบแทน ความคิดเห็น และความต้องการของผู้เลี้ยงเปิดเทศต่อการส่งเสริมของภาครัฐ

2) ค่าเฉลี่ย (mean) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลระดับของปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงเปิดเทศด้านต่างๆ โดยกำหนดคะแนนในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ (สุชาติ, 2546) ดังนี้

ระดับของปัญหาน้อย ให้คะแนนเท่ากับ 1

ระดับของปัญหาปานกลาง ให้คะแนนเท่ากับ 2

ระดับของปัญหามาก ให้คะแนนเท่ากับ 3

3.6.2 การแปลผล เกี่ยวกับระดับปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงเปิดเทศของเกษตรกรด้านต่างๆ โดยใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยของแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายหรืออันตรายภาคชั้น โดยกำหนดระดับค่าคะแนนเกณฑ์เฉลี่ย (สุชาติ, 2546) ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.66 ระดับของปัญหาน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.67 – 2.33 ระดับของปัญหาปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.00 ระดับของปัญหามาก

บทที่ 4

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

ผลการศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดเปิดเทศของเกษตรกรรายย่อยจังหวัดศรีสะเกษ มีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเทศ

เกษตรกรส่วนมากร้อยละ 62.08 เป็นเพศชาย โดยร้อยละ 33.59 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี การศึกษาร้อยละ 64.13 จบระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.73 คน ร้อยละ 60.81 เป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 71.00 ประกอบอาชีพหลักร้อยละ 60.82 ปลูกพืช (ทำนา-ทำไร่-ทำสวน) และประกอบอาชีพรองด้านรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 64.13 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 43.00 รองลงมา มีรายได้ 5,001-10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 37.91 มีประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดเทศเฉลี่ย 5.76 ปี เกษตรกรทุกรายมีที่ดินเป็นของตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเทศ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
n = 393		
1. เพศ		
- ชาย	244	62.08
- หญิง	149	37.92
2. อายุ		
- น้อยกว่า 20 ปี	15	3.82
- 21-30 ปี	28	7.12
- 31-40 ปี	98	24.94
- 41-50 ปี	132	33.59
- 51-60 ปี	78	19.84
- มากกว่า 60 ปี	42	10.69
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	252	64.13
- มัธยมศึกษา	94	23.92
- ปวช.	18	4.58
- ปวส.	16	4.07
-ปริญญาตรี	13	3.30
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
- ไม่เกิน 3 คน	98	24.94
- 4-6 คน	235	59.79
- มากกว่า 6 คน	60	15.27
(เฉลี่ย 4.73 คน มากที่สุด 13 คน น้อยที่สุด 2 คน)		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

n = 393

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
5. สถานภาพในครอบครัว		
- หัวหน้าครอบครัว	239	60.81
- ภรรยา	110	27.99
- บุตร	44	11.20
6. อาชีพหลัก		
- ปลูกพืช (ทำนา-ทำไร่-ทำสวน)	239	60.82
- เลี้ยงสัตว์ (โคเนื้อ สุกร แพะ เป็ด ไก่)	94	23.92
- รับราชการ	18	4.58
- พนักงาน/ลูกจ้าง	21	5.34
- ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	21	5.34
7. อาชีพรอง		
- ปลูกพืช (ทำนา-ทำไร่-ทำสวน)	53	13.48
- เลี้ยงสัตว์ (โคเนื้อ สุกร แพะ เป็ด ไก่)	40	10.18
- ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	48	12.21
- รับจ้างทั่วไป	252	64.13
8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน	169	43.00
- 5,001-10,000 บาทต่อเดือน	149	37.91
- 10,001-15,000 บาทต่อเดือน	36	9.16
- 15,001-20,000 บาทต่อเดือน	24	6.11
- มากกว่า 20,000 บาทต่อเดือน	15	3.82
9. ประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดเทศ		
- ไม่เกิน 10 ปี	289	73.54
- 11-15 ปี	99	25.19
- มากกว่า 15 ปี	5	1.27
(เฉลี่ย 5.67 ปี มากที่สุด 17 ปี น้อยที่สุด 1 ปี)		
10. การถือครองที่ดิน		
- เป็นที่ของตนเอง	393	100.00
- ไม่เกิน 10 ไร่	294	74.81
- 11-20 ไร่	81	20.61
- 21-30 ไร่	18	4.58
(เฉลี่ย 5.71 ไร่ มากที่สุด 30 ไร่ น้อยที่สุด 1.50 ไร่)		

จากตารางที่ 3 พบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงเปิดเทศส่วนใหญ่จะเลี้ยงเปิดเทศเป็นอาชีพเสริม โดยเสริมจากการประกอบอาชีพเกษตรอื่นๆ และเกษตรกรทุกรายมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเฉลี่ย 5.71 ไร่ การศึกษารั้วนี้สอดคล้องกับรายงานของ ปรีชา และ วรทัย (2562) ที่ศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดเปิดเทศในประเทศ

ไทย พบว่า การเลี้ยงเปิดเทศ เป็นอาชีพทางเลือกที่สำคัญ สามารถทดแทนอาชีพปลูกพืชเศรษฐกิจที่ประสบปัญหาราคาคตกต่ำในอนาคตได้

4.2 สภาพการเลี้ยงและการจัดการเลี้ยงเปิดเทศ

สภาพการเลี้ยงและการจัดการการเลี้ยงเปิดเทศของเกษตรกร ดังในตารางที่ 4 พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจำหน่าย ร้อยละ 45.70 รองลงมาคือ เลี้ยงไว้เป็นรายได้เสริมเพื่อบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 34.33 พันธุ์เปิดเทศที่เลี้ยงเป็นพันธุ์ทำพระ ร้อยละ 48.03 รองลงมาพันธุ์คือ พันธุ์กบินทร์บุรี ร้อยละ 27.83 จำนวนเปิดที่เลี้ยงพอพันธุ์มีมากกว่า 11 ตัว เฉลี่ย 12.23 ตัว แม่พันธุ์มีมากกว่า 11 ตัว เฉลี่ย 15.00 ตัว เปิดรุ่นเพศผู้ เฉลี่ย 17.15 ตัว เปิดรุ่นเพศเมียเฉลี่ย 25.35 ตัว และลูกเปิดคละเพศเฉลี่ย 105.00 ตัว รูปแบบการเลี้ยงเปิดเทศของเกษตรกร คือ เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกและขุนจำหน่ายเอง ร้อยละ 38.34 รองลงมาคือ เลี้ยงแบบหลังบ้านในครัวเรือน ร้อยละ 33.82 แหล่งที่มาของพ่อแม่พันธุ์เปิดเทศหรือลูกเปิดเทศ คือ จากญาติพี่น้องเลี้ยงไว้ ร้อยละ 38.39 หลักการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ เกษตรกรจะยึดลักษณะการเจริญเติบโตเป็นหลัก ร้อยละ 43.65 รองลงมาคือ ดูจากลักษณะที่ตรงตามลักษณะสายพันธุ์ ร้อยละ 24.20 วิธีการฟักไข่พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้แม่ฟักตามธรรมชาติ ร้อยละ 98.98 เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 98.98 ไม่มีประสบการณ์ในการใช้ตู้ฟักไข่ การผสมพันธุ์เกษตรกรใช้อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ ในอัตราส่วน 1 : 5 ร้อยละ 55.22 รองลงมา ใช้อัตราส่วน 1 : 3 ร้อยละ 25.95 โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเปิดเทศพ่อแม่พันธุ์ พบว่า โรงเรือนห่างจากบ้านมีที่กันแดดกันฝน มีตาข่ายล้อมรอบ ร้อยละ 39.21 รองลงมา คือ ทำเพิงพักต่อบ้านพักทำเป็นเล้าเปิดเทศ ร้อยละ 22.03 โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเปิดเทศเพื่อขุนพบว่า ปล่อยในลานกว้างหรือบริเวณสระน้ำ ร้อยละ 26.72 รองลงมา คือ โรงเรือนห่างจากบ้านมีที่กันแดดกันฝน มีตาข่ายล้อมรอบ ร้อยละ 21.63 และ โรงเรือนห่างจากบ้านมีที่กันแดดกันฝน มีตาข่ายล้อมรอบภายในภายนอกมีรั้วกันสัตว์ต่างๆ เข้ามารบกวนเปิดเทศได้ ร้อยละ 21.37

แหล่งอาหารที่ให้เปิดเทศ คือ อาหารสำเร็จรูปร่วมกับวัตถุดิบอาหารในท้องถิ่น ร้อยละ 50.58 รองลงมาคือ ซื้อมาจากร้านค้าเป็นอาหารสำเร็จรูป ร้อยละ 33.49 วิธีการให้อาหารส่วนใหญ่ให้อาหารโดยใส่ภาชนะ ร้อยละ 58.63 สำหรับภาชนะที่ใส่น้ำให้เปิดเทศ พบว่า ภาชนะที่ใส่น้ำมากที่สุด คือ ล้อยาง ร้อยละ 56.74 รองลงมาคือ กระปุกน้ำ ร้อยละ 19.34 โดยทำความสะอาดรางน้ำที่ให้เปิดเทศวันละ 1 ครั้งแล้วเติมใหม่ ร้อยละ 58.02 การใช้วัคซีนในเปิดเทศ พบว่า เกษตรกรมีการทำวัคซีนตามกำหนด ร้อยละ 57.25 รองลงมาคือ โดยทำบ้างเป็นครั้งคราว ร้อยละ 38.17 และมีการกำจัดพยาธิ ภายใน ร้อยละ 42.88 โดยใช้ยาแผนปัจจุบัน ร้อยละ 35.44 ผลดี ผลเสียของการเลี้ยงเปิดเทศ พบว่า ผลดีคือทำให้เกษตรกรมีรายได้เสริม และบริโภคในครัวเรือนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 38.42 และ 38.17 ตามลำดับ ส่วนผลเสียคือเกษตรกรเลี้ยงแล้วจำหน่ายไม่ได้ ร้อยละ 54.96 และเกษตรกรคิดว่าการเลี้ยงเปิดเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ การตลาดนำการผลิตในประเทศ (หาตลาดก่อนค่อยผลิตส่งให้) ร้อยละ 28.29 และมีการจัดการที่ดีเลี้ยงแบบฟาร์ม (ใช้ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ, Biosecurity) รายละเอียดดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สภาพการเลี้ยง และการจัดการเลี้ยงเปิดเทศ

n = 393

สภาพการเลี้ยงและการจัดการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เหตุผลที่เลี้ยงเปิดเทศ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
- เลี้ยงไว้ใช้เศษอาหารให้เกิดประโยชน์	91	16.98
- เลี้ยงไว้เพื่อเป็นรายได้เสริม	245	45.70
- เลี้ยงเพื่อเป็นรายได้หลัก	16	2.99
- เลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจำหน่าย	184	34.33
2. พันธุ์เปิดเทศที่เลี้ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
- พันธุ์พื้นเมือง	57	14.04
- พันธุ์ท่าพระ	195	48.03
- พันธุ์กบินทร์บุรี	113	27.83
- พันธุ์บาร์บารี	7	1.72
- พันธุ์ลูกผสมบาร์บารี พื้นเมือง	22	5.42
- ลูกผสมอื่นๆ (เปิดไข่)	12	2.96
3. จำนวนเปิดเทศที่เลี้ยง		
- พ่อพันธุ์		
- ไม่มี	0	0.00
- มี	393	100.00
- 1-5 ตัว	70	17.81
- 6-10 ตัว	123	30.30
- มากกว่า 11 ตัว	200	50.89
(เฉลี่ย 12.23 ตัว มากที่สุด 20 ตัว น้อยที่สุด 1 ตัว)		
- แม่พันธุ์		
- ไม่มี	0	0.00
- มี	393	100
- 1-5 ตัว	25	6.36
- 6-10 ตัว	97	24.68
- มากกว่า 11 ตัว	271	68.96
(เฉลี่ย 15.00 ตัว มากที่สุด 30 ตัว น้อยที่สุด 3 ตัว)		
- เปิดรุ่น เพศผู้		
- 1-10 ตัว	62	15.78
- 11-20 ตัว	59	15.01
- มากกว่า 20 ตัว	272	69.21
(เฉลี่ย 17.15 ตัว มากที่สุด 50 ตัว น้อยที่สุด 5 ตัว)		
- เปิดรุ่น เพศเมีย		
- 1-10 ตัว	23	5.85
- 11-20 ตัว	143	36.39
- มากกว่า 20 ตัว	227	57.76
(เฉลี่ย 25.35 ตัว มากที่สุด 70 ตัว น้อยที่สุด 8 ตัว)		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

n= 393		
สภาพการเลี้ยงและการจัดการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
- ลูกเปิดคละเพศ		
- 10-20 ตัว	29	7.38
- 11-20 ตัว	68	17.30
- มากกว่า 30 ตัว	296	75.32
(เฉลี่ย 105.00 ตัว มากที่สุด 200 ตัว น้อยที่สุด 7 ตัว)		
4. รูปแบบการเลี้ยงเปิดเพศ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)		
- เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อจำหน่ายลูกเปิดเพียงอย่างเดียว	70	12.66
- เลี้ยงเปิดเพศขุนเพื่อจำหน่ายเป็นเปิดเนื้อเพียงอย่างเดียว	80	14.46
- เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกและขุนจำหน่ายเอง	212	38.34
- เลี้ยงแบบหลังบ้านในครัวเรือน	187	33.82
- อื่นๆ (จำหน่ายไข่)	4	0.72
5. แหล่งพ่อแม่พันธุ์เปิดเพศ หรือลูกเปิดเพศ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)		
- รวบรวมจากญาติพี่น้องเลี้ยงไว้	200	38.39
- รวบรวมจากเกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงเปิดเพศ	62	11.90
- ฟาร์มเลี้ยงเปิดเพศทั่วไป	83	15.93
- หน่วยราชการที่เปิดเพศจำหน่าย	97	18.62
- อื่นๆ (โครงการของรัฐ)	79	15.16
6. หลักการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ นำมาขยายพันธุ์ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)		
- ดูจากลักษณะแต่ละสายพันธุ์	137	24.20
- เลือกสีขนเป็นหลัก เช่น ขาว ดำ หรือขาวล้วน	70	12.37
- ลักษณะสีผิวของซาก	95	16.78
- การเจริญเติบโตเป็นหลัก	247	43.65
- อื่นๆ	17	3.00
7. การเลี้ยงแม่พันธุ์เปิดเพศเพื่อผลิตลูก ใช้วิธีการฟักไข่วิธีใด		
- แม่ฟักตามธรรมชาติ	389	98.98
- ไข่ตู้ฟักไข่	4	1.02
8. ประสบการณ์ในการใช้ตู้ฟักไข่เปิดเพศ		
- ไม่มี	389	98.98
- มี	4	1.02
- ไม่เกิน 5 ปี	3	0.76
- 5-10 ปี	1	0.26
(เฉลี่ย 3 ปี มากที่สุด 7 ปี น้อยสุด 1 ปี)		
9. อัตราส่วนพ่อแม่พันธุ์ต่อแม่พันธุ์ที่ใช้		
- 1 : 3	102	25.95
- 1 : 5	217	55.22
- 1 : 10	4	1.02
- อื่นๆ (ได้แก่ 1 : 2, 1 : 4, 1 : 6, 1 : 8)	70	17.81

ตารางที่ 4 (ต่อ)

		n = 393	
สภาพการเลี้ยงและการจัดการ		จำนวน (ราย)	ร้อยละ
10. โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเปิดเทคพ่อแม่พันธุ์			
-	ได้ถุ่นบ้านทำเป็นเล้าเปิดเทค	35	7.70
-	เพิงต่อบ้านพักทำเป็นเล้าเปิดเทค	100	22.03
-	โรงเรือนห่างจากบ้านมีที่กันแดดกันฝน มีตาข่ายล้อมรอบ	178	39.21
-	โรงเรือนห่างจากบ้านมีที่กันแดดกันฝน มีตาข่ายล้อม ภายใน ภายนอกมีรั้วกันสัตว์ต่างๆ เข้าไปรบกวน	78	17.18
-	โรงเรือน รวมทั้งอุปกรณ์ระบบต่างๆ ในการเลี้ยง เปิดเทคผ่านการรับรองระบบการจัดการฟาร์มที่ดี (GFM) ของกรมปศุสัตว์	2	0.44
-	เปิดเทค (เปิดพันธุ์เนื้อ) ผ่านการรับรองระบบมาตรฐานฟาร์ม (GAP) ของกรมปศุสัตว์	61	13.44
11. โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเปิดเทคเพื่อขุน			
-	ได้ถุ่นบ้านทำเป็นเล้าเปิดเทค	52	13.23
-	เพิงต่อบ้านพักทำเป็นเล้าเปิดเทค	65	16.54
-	ปล่อยลานกว้าง หรือบริเวณสระน้ำ	105	26.72
-	โรงเรือนห่างจากบ้านมีที่กันแดดกันฝน มีตาข่ายล้อมรอบ	85	21.63
-	โรงเรือนห่างจากบ้านมีที่กันแดดกันฝน มีตาข่ายล้อม ภายใน ภายนอกมีรั้วกันสัตว์ต่างๆ เข้าไปรบกวนเปิดเทคได้	84	21.37
-	โรงเรือนเลี้ยงเปิดเทค รวมทั้งอุปกรณ์ระบบต่างๆ ในการเลี้ยง เปิดเทคผ่านการรับรองระบบการจัดการฟาร์มที่ดี (GFM) ของกรมปศุสัตว์	2	0.51
12. แหล่งอาหารที่ให้เปิดเทค (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)			
-	ผสมเอง โดยคำนวณโปรตีนให้ตามความต้องการโภชนะ ของเปิดเทคแต่ละระยะ	26	6.00
-	ซื้อจากร้านค้า เป็นอาหารสำเร็จรูป	145	33.49
-	วัตถุดิบอาหารในท้องถิ่น เช่น รำข้าว ข้าวเปลือก ต้นหม่อน ต้นสาคุ ฯลฯ	20	4.62
-	อาหารสำเร็จรูปร่วมกับวัตถุดิบอาหารในท้องถิ่น	219	50.58
-	ปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ และเสริมอาหาร สำเร็จรูปหรือวัตถุดิบอาหารท้องถิ่นเป็นบางครั้ง	18	4.16
-	อื่นๆ	5	1.15
13. วิธีการให้อาหาร (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)			
-	หว่านบนพื้นลาน	77	17.03
-	ใส่ภาชนะ	265	58.63
-	กองไว้ให้เปิดมากินได้อย่างอิสระ	110	24.34

ตารางที่ 4 (ต่อ)

n = 393		
สภาพการเลี้ยงและการจัดการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
14. ภาชนะที่ใส่น้ำให้กิน		
- กระจก	30	7.63
- ล้อยาง	223	56.74
- กระจุกน้ำ	76	19.34
- ภาชนะที่ทำจากอุปกรณ์อื่นๆ เช่น ไม้ไผ่	15	3.82
- อื่นๆ (ได้แก่ รางท่อพีวีซี แกลลอน ถัง)	49	12.47
15. การทำความสะอาดรางน้ำที่เปิดเทศ		
- เติมน้ำอย่างเดียวนทุกวัน	73	18.57
- ล้างทำความสะอาดวันละ 1 ครั้งแล้วเติมใหม่	228	58.02
- ล้างทำความสะอาดวันละ 2 ครั้งแล้วเติมใหม่	92	23.41
16. การทำวัคซีนเปิดเทศ		
- ทำ	225	57.25
- ไม่ทำ	18	4.58
- ทำบ้างเป็นครั้งคราว	150	38.17
17. กำหนดการทำวัคซีนป้องกันโรค		
- ทำวัคซีนตามคำแนะนำของกรมปศุสัตว์ทุกชนิด และ ทำซ้ำตามเวลาที่กำหนด	225	57.25
- ทำเฉพาะเปิดเล็กเพียงครั้งเดียว	92	23.41
- ทำบ้างเป็นครั้งคราว	58	14.76
- ไม่เคยมีการทำวัคซีนป้องกันโรคเลย	18	4.58
18. การกำจัดพยาธิภายใน (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)		
- ไม่มีการกำจัด	98	14.24
- กำจัด	295	42.88
- ยาแผนปัจจุบัน	244	35.47
- ยาสมุนไพร	51	7.41
19. ผลดี ผลเสียของการเลี้ยงเปิดเทศ		
- ผลดี		
- เก็บรักษาสายพันธุ์	29	7.38
- ทำให้มีรายได้เสริม	151	38.42
- บริโภคในครัวเรือน ถ้าเหลือจึงจำหน่าย	150	38.17
- เป็นรายได้หลัก	60	15.27
- อื่นๆ	3	0.76
- ผลเสีย		
- หาพันธุ์ยาก	55	13.99
- ขาดความรู้	75	19.09
- เลี้ยงแล้วจำหน่ายไม่ได้	216	54.96
- อื่นๆ (ต้นทุนเยอะ กำไรน้อย)	47	11.96

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สภาพการเลี้ยงและการจัดการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
28. คิดว่าลู่วางในอนาคต หากจะเลี้ยงเปิดเพศให้เกิดประโยชน์สูงสุดต้องทำอะไร (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)		n = 393
- อาศัยวิชาการและองค์ความรู้มากขึ้น	122	21.71
- มีการจัดการที่ดีเลี้ยงแบบฟาร์ม (ใช้ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ, Biosecurity)	114	20.28
- เลือกลายพันธุ์ที่จะเลี้ยงให้เหมาะสม (เลี้ยงง่าย ลงทุนต่ำ)	89	15.84
- การตลาดนำการผลิตในประเทศ (หาตลาดก่อนค่อยผลิตส่งให้)	159	28.29
- ทำเป็นธุรกิจส่งออกขายต่างประเทศ (เพื่อนบ้าน ลาว เขมร)	52	9.25
- อื่นๆ	26	4.63

จากตารางที่ 4 พบว่า สภาพการเลี้ยงเปิดเพศในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงจำหน่าย รองลงมาเลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริม ตามลำดับ การเลี้ยงเป็นแบบเลี้ยงหลังบ้าน ในครัวเรือนของเกษตรกรรายย่อย โดยให้แม่พันธุ์ฟัก และเลี้ยงลูกเอง อาหารที่ใช้เลี้ยงเป็นวัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นหลัก มีโรงเรือนให้เปิดเพศอาศัยกันแดดกันฝน การป้องกันโรคทำโดยให้วัคซีนเป็นครั้งคราว เปิดเพศพันธุ์ทำพระเป็นที่ต้องการมากกว่าเพราะเลี้ยงง่าย ฟักลูกเอง ทนทานต่อโรคมากกว่าสายพันธุ์อื่น สอดคล้องกับปรีชา และคณะ (2557) รายงานการศึกษาดูงานที่ศูนย์เรียนรู้เฉพาะด้าน (เปิดเพศ) ที่เกษตรกรเลี้ยงเปิดเพศโดยให้แม่ฟัก และเลี้ยงลูกเอง และใช้อาหารจาก วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งกองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2555) รายงานว่าสอดคล้องกันว่า เงื่อนไขความสำเร็จในการเลี้ยงเปิดเพศของเกษตรกร ก็คือ 1) ต้องมีตลาดรองรับที่ชัดเจน ทั้งตลาดเปิดมีชีวิตและเนื้อเปิดชำแหละ 2) ต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เป็นอาหารสัตว์ราคาถูกในพื้นที่ หรือมีวัสดุเหลือใช้จากระบบไร่นาเพื่อใช้เป็นอาหารเลี้ยงเปิดเพศ และ 3) ต้องมีความรู้การฟักไข่หรือประสบการณ์ในการใช้ตู้ฟักเพื่อฟักไข่ผลิตลูกเปิดเพศ

4.3 การตลาด ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน

การศึกษาดังในตารางที่ 5 พบว่า เกษตรกรซึ่งเลี้ยงเปิดเพศ มีต้นทุนค่าพันธุ์เปิดเฉลี่ย 4,070.83 บาท ต่อปี มีต้นทุนค่าอาหารเฉลี่ย 4,415.88 บาทต่อปี เกณฑ์ในการตั้งราคาจำหน่าย พบว่า ส่วนใหญ่จำหน่ายตามน้ำหนัก ร้อยละ 80.15 ตลาดเปิดเพศที่สำคัญ คือ คนในชุมชนซื้อไปบริโภค ร้อยละ 55.22

ราคาจำหน่ายลูกเปิดเพศต่ำสุดเฉลี่ย 27.15 บาทต่อตัว สูงสุดเฉลี่ย 30.02 บาทต่อตัว ราคาจำหน่ายเปิดโตต่ำสุดเฉลี่ย 80.12 บาทต่อกิโลกรัม สูงสุดเฉลี่ย 120.00 บาทต่อกิโลกรัม ราคาจำหน่ายเปิดพ่อพันธุ์ต่ำสุดเฉลี่ย 87.25 บาทต่อกิโลกรัม สูงสุด เฉลี่ย 127.52 บาทต่อกิโลกรัม ราคาจำหน่ายเปิดแม่พันธุ์ต่ำสุดเฉลี่ย 71.25 บาทต่อ กิโลกรัม สูงสุดเฉลี่ย 98.17 บาทต่อกิโลกรัม

ฤดูกาลที่มีความต้องการเปิดเพศมากที่สุด คือ ฤดูหนาว ร้อยละ 54.20 มีรายรับจากการจำหน่ายเปิดเพศเฉลี่ย 17,560.24 บาทต่อปี และมีรายได้สุทธิเฉลี่ย 7,863.13 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึกบัญชีฟาร์มและบันทึกรายรับ-รายจ่าย ร้อยละ 71.50 มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 28.50 ที่มีการบันทึกข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การตลาด ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทน

n = 393		
การตลาด ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ต้นทุนค่าพันธุ์เปิดโดยประมาณ 1 ปี		
- ไม่เกิน 5,000 บาท	318	80.92
- 5,001 – 10,000 บาท	27	6.87
- 10,001 – 15,000 บาท	46	11.70
- มากกว่า 15,000 บาท	2	0.51
(เฉลี่ย 4,070.83 บาท มากที่สุด 20,000 บาท น้อยที่สุด 500 บาท)		
2. ต้นทุนค่าอาหารโดยประมาณใน 1 ปี		
- ไม่เกิน 5,000 บาท	263	66.92
- 5,001 – 10,000 บาท	71	18.07
- 10,001 – 15,000 บาท	53	13.49
- มากกว่า 15,000 บาท	6	1.52
(เฉลี่ย 4,415.88 บาท มากที่สุด 40,000 บาท น้อยที่สุด 400 บาท)		
3. เกณฑ์ในการตั้งราคาขายเปิดเทศ		
- ขายตามน้ำหนัก	315	80.15
- ขายตามสายพันธุ์	9	2.29
- ขายตามช่วงอายุลูกเปิด เปิดรุ่น เปิดหนุ่ม	50	12.72
- ขายตกลงราคาเป็นรายตัว	15	3.82
- อื่นๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	4	1.02
4. ตลาดเปิดเทศที่สำคัญ		
- คนในชุมชนซื้อไปบริโภค	217	55.22
- พ่อค้าคนกลางมาซื้อเพื่อนำไปขายต่อ	114	29.01
- นำไปขายโรงเชือดเอง	50	12.72
- ฆ่าขายเองตามท้องตลาด	2	0.51
- ประเทศเพื่อนบ้าน	7	1.78
- อื่นๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	3	0.76
5. การจำหน่ายเปิดเทศ		
- จำหน่ายลูกเปิดราคาต่ำสุด		
- ไม่จำหน่าย	315	80.00
- จำหน่าย	78	20.00
- ไม่เกิน 20 บาทต่อตัว	0	0.00
- 21-40 บาทต่อตัว	78	20.00
- 41-60 บาทต่อตัว	0	0.00
(เฉลี่ย 27.15 บาทต่อตัว มากที่สุด 35 บาท น้อยที่สุด 23 บาท)		

ตารางที่ 5 (ต่อ)

		n = 393	
การตลาด ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	
- จำหน่ายลูกเปิดราคาสูงสุด			
- ไม่จำหน่าย	315	80.00	
- จำหน่าย	78	20.00	
- ไม่เกิน 20 บาทต่อตัว	0	0.00	
- 21-50 บาทต่อตัว	78	20.00	
- มากกว่า 51 บาทต่อตัว	0	0.00	
(เฉลี่ย 30.02 บาทต่อตัว มากที่สุด 50 บาท น้อยที่สุด 24 บาท)			
- จำหน่ายเปิดโตรราคาต่ำสุด			
- ไม่จำหน่าย	0	0.00	
- จำหน่าย	393	100.00	
- ไม่เกิน 50 บาทต่อกิโลกรัม	0	0.00	
- 51-100 บาทต่อกิโลกรัม	393	100.00	
- มากกว่า 100 บาทต่อกิโลกรัม	0	0.00	
(เฉลี่ย 80.12 บาทต่อกิโลกรัม มากที่สุด 90 บาท น้อยที่สุด 60 บาท)			
- จำหน่ายเปิดโตรราคาสูงสุด			
- ไม่จำหน่าย	0	0.00	
- จำหน่าย	393	100.00	
- ไม่เกิน 50 บาทต่อกิโลกรัม	0	0.00	
- 51-100 บาทต่อกิโลกรัม	49	12.00	
- มากกว่า 100 บาทต่อกิโลกรัม	344	88.00	
(เฉลี่ย 120 บาทต่อกิโลกรัม มากที่สุด 150 บาท น้อยที่สุด 80 บาท)			
- จำหน่ายเปิดพ่อพันธุ์ราคาต่ำสุด			
- ไม่จำหน่าย	311	79.00	
- จำหน่าย	82	21.00	
- ไม่เกิน 50 บาทต่อกิโลกรัม	0	0.00	
- 51-100 บาทต่อกิโลกรัม	65	16.65	
- มากกว่า 100 บาทต่อกิโลกรัม	17	4.35	
(เฉลี่ย 87.25 บาทต่อกิโลกรัม มากที่สุด 120 บาท น้อยที่สุด 60 บาท)			
- จำหน่ายเปิดพ่อพันธุ์ราคาสูงสุด			
- ไม่จำหน่าย	315	80.00	
- จำหน่าย	78	20.00	
- ไม่เกิน 50 บาทต่อกิโลกรัม	0	0.00	
- 51-100 บาทต่อกิโลกรัม	6	1.54	
- มากกว่า 100 บาทต่อกิโลกรัม	72	18.46	
(เฉลี่ย 127.52 บาทต่อกิโลกรัม มากที่สุด 150 บาท น้อยที่สุด 80 บาท)			

ตารางที่ 5 (ต่อ)

		n = 393	
การตลาด ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	
- จำหน่ายเปิดแม่พันธุ์ราคาต่ำสุด			
- ไม่จำหน่าย	351	89.00	
- จำหน่าย	42	11.00	
- ไม่เกิน 50 บาทต่อกิโลกรัม	0	0.00	
- 51-100 บาทต่อกิโลกรัม	40	10.48	
- มากกว่า 100 บาทต่อกิโลกรัม	2	0.52	
(เฉลี่ย 71.25 บาทต่อกิโลกรัม มากที่สุด 120 บาท น้อยที่สุด 60 บาท)			
- จำหน่ายเปิดแม่พันธุ์ราคาสูงสุด			
- ไม่จำหน่าย	352	90.00	
- จำหน่าย	41	10.00	
- ไม่เกิน 50 บาทต่อกิโลกรัม	0	0.00	
- 51-100 บาทต่อกิโลกรัม	39	9.51	
- มากกว่า 100 บาทต่อกิโลกรัม	2	0.49	
(เฉลี่ย 98.17 บาทต่อกิโลกรัม มากที่สุด 150 บาท น้อยที่สุด 80 บาท)			
6. ฤดูกาลมีผลต่อการจำหน่ายเปิดเพศ			
- มี	342	88.30	
- ไม่มี	46	11.70	
7. ฤดูกาลที่มีความต้องการเปิดเพศมากที่สุด			
- ฤดูฝน	88	22.39	
- ฤดูหนาว	213	54.20	
- ฤดูร้อน	92	23.41	
8. รายรับจากการจำหน่ายเปิดเพศในรอบปีที่ผ่านมา			
- รายรับจากการจำหน่ายเปิดเพศ			
- ไม่มีรายรับ	0	0	
- มีรายรับ แยกเป็น	393	100.00	
- ไม่เกิน 15,000 บาท	137	34.86	
- 15,001-20,000 บาท	181	46.06	
- มากกว่า 20,000 บาท	75	19.08	
(เฉลี่ย 17,560.24 บาท มากที่สุด 40,000 บาท น้อยที่สุด 1,000 บาท)			
- รายได้สุทธิ			
- ไม่เกิน 15,000 บาท	345	87.79	
- 15,001- 20,000 บาท	48	12.21	
- มากกว่า 20,000 บาท	0	0	
(เฉลี่ย 7,863.13 บาท มากที่สุด 19,000 บาท น้อยที่สุด 900 บาท)			
9. บัญชีฟาร์มและการบันทึกรายรับ-รายจ่าย			
- ไม่มีการบันทึก	281	71.50	
- มีการบันทึก	112	28.50	

ผลการศึกษาในตารางที่ 5 พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีชา และ วรทัย (2562) ที่รายงานว่าการศึกษารายย่อยที่เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์พื้นเมือง และ พันธุ์ท่าพระ ที่ใช้เพื่อผลิตลูกจะมีต้นทุน ค่าพันธุ์เปิดค่อนข้างต่ำ อีกทั้งพ่อแม่พันธุ์มีอายุการให้ลูกนาน 4 - 5 ปี ขณะที่ผู้เลี้ยงขุนจะเปลี่ยน พันธุ์ใหม่ทุกๆ รุ่น จึงมีต้นทุนค่าพันธุ์เปิดสูงกว่า ส่วนต้นทุนค่าอาหารก็เช่นกัน เกษตรกรที่เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ เพื่อผลิตลูกจะเลี้ยงปล่อยและเสริมด้วยวัสดุในท้องถิ่น จึงมีต้นทุนค่าอาหารค่อนข้างต่ำกว่ารายงานของกองนโยบายและเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมที่ยั่งยืน สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2555) ที่เลี้ยงสายพันธุ์บาร์บารีหรือกบินทร์บุรี มีค่าพันธุ์เปิดสูงและใช้อาหารจากท้องถิ่นน้อยกว่าจึงมีต้นทุนสูงกว่า ซึ่งจากสาเหตุดังกล่าวอาจเนื่องจากพันธุ์เปิดแต่ละสายพันธุ์ มีราคาต่างกัน และช่วงเวลาต่างกัน

ช่วงฤดูกาลที่มีความต้องการเปิดเพศมากที่สุดคือ ฤดูหนาว เนื่องจากเป็นฤดูกาลแห่งการท่องเที่ยว สภาพอากาศดี และมีเทศกาลต่างๆ อย่างต่อเนื่อง นั่นคือ เดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน เป็นช่วงงานบุญออกพรรษา งานบุญกฐิน งานลอยกระทง และอยู่ในช่วงเก็บเกี่ยวข้าว เดือนธันวาคม ถึง มกราคม เป็นช่วงงานส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ รวมทั้งเทศกาลตรุษจีน มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และ เดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงงานบุญเดือน 3 งานวันมาฆบูชา ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวมีความต้องการเนื้อเปิดเพศเพิ่มมากขึ้น เพราะราคาสูงกว่าเนื้อสัตว์เล็กและสัตว์ใหญ่ ขณะที่ฤดูร้อน มีความต้องการ เปิดเพศรองลงมา คือ ช่วงเดือนเมษายน เป็นเทศกาลสงกรานต์ที่เป็นวันครอบครัว มีการใช้เนื้อเปิดเพศ มาประกอบอาหารมากขึ้น ต่อมาช่วงเดือนพฤษภาคม เป็นช่วงต้นฝนเริ่มมีการปักดำ หว่านไถ และ เพาะปลูกการบริโภคเนื้อเปิดเพศ ในท้องถิ่นก็จะมากขึ้นด้วย ช่วงนี้ยังมีงานเทศกาลบุญเดือน 6 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีงานบุญบั้งไฟ และต่อด้วยงานบุญเข้าพรรษา ซึ่งล้วนแต่ต้องการเนื้อเปิดเพศเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน เพราะมีราคาถูก เหมาะกับการบริโภค ระหว่าง 5 - 10 คน สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีชา และ วรทัย (2562)

4.4 ความคิดเห็นและความต้องการของผู้เลี้ยงต่อการส่งเสริมของภาครัฐ

ความคิดเห็นและความต้องการของผู้เลี้ยงต่อการส่งเสริมของภาครัฐ ดังแสดงในตารางที่ 6 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานปศุสัตว์ในพื้นที่ ร้อยละ 53.19 เอกชน เช่น เพื่อนบ้าน บริษัท พ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 23.17 และ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต., อบจ.) ร้อยละ 21.51 เกษตรกรได้รับการเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ร้อยละ 92.11 การได้รับคำแนะนำและส่งเสริมด้านการบริการด้านสุขภาพเปิดเพศจากหน่วยงาน ร้อยละ 74.05 มากที่สุดในด้านวัคซีนป้องกันโรค ร้อยละ 74.05 โดยได้รับวัคซีนป้องกันโรค ร้อยละ 21.24 ยาถ่ายพยาธิภายใน ร้อยละ 14.46 ยาถ่ายพยาธิภายนอก ร้อยละ 16.05 วิตามินและแร่ธาตุ ร้อยละ 14.29 และ ให้เอกสารคำแนะนำ ร้อยละ 5.01 การมีส่วนร่วมและสนับสนุนหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ พบว่า เกษตรกร ไม่มีส่วนร่วม/สนับสนุน ร้อยละ 89.31 มีเพียงเกษตรกร ที่เป็นอาสาปศุสัตว์ ร้อยละ 6.87 และเป็นฟาร์มสาธิต/แหล่งศึกษาดูงาน ร้อยละ 3.82

ข้อมูลผลการศึกษานำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมแก่เกษตรกรรายย่อยผู้เลี้ยงเปิดเพศ ก็คือ การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ การฟังความคิดเห็นของเกษตรกร และสอบถามความต้องการของเกษตรกรเป็นหลักแทนที่ข้าราชการจะเป็นคนกำหนดการประกอบอาชีพของเกษตรกรเอง นอกจากนี้หน่วยงานกรมปศุสัตว์ในพื้นที่มีบทบาทสำคัญมากในการส่งเสริม หรือให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร ขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการ เปิดพันธุ์ดีจากฟาร์มเครือข่าย เนื่องจากภาครัฐยังไม่สามารถผลิตเปิดเพศพันธุ์ดีให้เพียงพอต่อความต้องการได้ อีกทั้งยังต้องการให้มีโรงฆ่าชุมชนเพื่อให้ถูกสุขลักษณะ สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ซื้อสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ สอดคล้องกับ ปรีชา และคณะ (2557); ปรีชา และ วรทัย (2562) รายงานการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็น และความต้องการของผู้เลี้ยงต่อการส่งเสริมของภาครัฐ

ตารางที่ 6 ความคิดเห็น และความต้องการของผู้เลี้ยงต่อการส่งเสริมของภาครัฐ

n = 393		
ความคิดเห็น และความต้องการต่อการส่งเสริมของภาครัฐ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. การส่งเสริม แนะนำ หรือให้คำปรึกษาในการเลี้ยงเป็ดเทศ (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)		
- กรมปศุสัตว์	225	53.19
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต., อบจ.)	91	21.51
- เอกชน เช่น เพื่อนบ้าน บริษัท พ่อค้าคนกลาง	98	23.17
- สำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (สปก.)	1	0.24
- กรมส่งเสริมการเกษตร	8	1.89
- ไม่เคยได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานใดๆ	0	0.00
2. การเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่ (กรมปศุสัตว์)		
- ไม่เคย	31	7.89
- เคย	362	92.11
3. การจัดการด้านสุขภาพเป็ดเทศจากหน่วยงานกรมปศุสัตว์		
- ไม่เคย	102	25.95
- เคย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	291	74.05
- ได้รับวัคซีนป้องกันโรค	290	24.24
- ยาถ่ายพยาธิภายใน	173	14.46
- ยาถ่ายพยาธิภายนอก	192	16.05
- วิตามินและแร่ธาตุ	171	14.29
- เอกสารคำแนะนำ	60	5.01
4. การมีส่วนร่วมและสนับสนุนหน่วยงานของกรมปศุสัตว์		
- ไม่มีส่วนร่วม/สนับสนุน	351	89.31
- เป็นอาสาปศุสัตว์	27	6.87
- เป็นฟาร์มสาธิต/แหล่งศึกษาดูงาน	15	3.82

4.5 ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงเป็ดเทศ

ปัญหาอุปสรรคการเลี้ยงเป็ดเทศ จำแนกปัญหาด้านต่างๆ โดยให้เกษตรกรเลือกตอบตาม ระดับปัญหา 3 ระดับ พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในการเลี้ยงเป็ดเทศ ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.82 เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย 2 ปัญหา คือ โรคระบาด และวัคซีนป้องกันโรคหายาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.61 และ 1.60 ตามลำดับ ส่วนปัญหาในระดับปานกลางที่พบมาก คือ อาหารหายากมีราคาแพง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.21 รองลงมา คือ ปัญหาด้านการตลาด (ราคา) และการคัดเลือกหรือปรับปรุงพันธุ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.15 และ 1.87 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 7

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่ เป็นปัญหาระดับปานกลาง เนื่องจากการเลี้ยงเป็ดเทศเป็นอาชีพเสริมอาชีพอื่น ซึ่งไม่ใช่รายได้หลักของครอบครัว เกษตรกรจึงเห็นว่าปัญหาด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องสำคัญ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น ปัญหาอาหารสัตว์แพง เกษตรกรก็จะใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นทดแทนได้ ส่วนปัญหาด้านการตลาด (ราคา) เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงเป็ดเทศไว้บริโภคในครัวเรือน และ

ส่วนที่เหลือจากการบริโภคจะจำหน่ายให้คนในชุมชนหรือเพื่อนบ้าน จึงไม่มีผลกระทบต่อด้านราคา เช่นเดียวกับการศึกษาของ ปรีชา (2545); ราชนันท์ และคณะ (2556); ปรีชา และคณะ (2557); ปรีชา และ วรทัย (2562)

ตารางที่ 7 ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงเป็ดเทศ

ประเด็นปัญหาอุปสรรค ในการเลี้ยงเป็ดเทศ	ระดับของปัญหา (ร้อยละ)			ค่าเฉลี่ยของ ระดับปัญหา ^{1/}	แปล ความหมาย
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
1. พันธุ์เป็ดเทศหายาก	35.75	54.50	9.75	1.74±0.62	ปานกลาง
2. การคัดเลือกพันธุ์	32.00	55.00	13.00	1.81±0.64	ปานกลาง
3. การปรับปรุงพันธุ์	26.00	61.25	12.75	1.87±0.61	ปานกลาง
4. อาหารหายากมีราคาแพง	20.00	39.25	40.75	2.21±0.75	ปานกลาง
5. วัสดุคิบในท้องถิ่นมีน้อย	29.00	56.50	14.50	1.86±0.64	ปานกลาง
6. เป็ดเทศจิกชนกัน	39.00	48.75	12.25	1.73±0.67	ปานกลาง
7. โรคระบาด	44.75	49.25	6.00	1.61±0.60	น้อย
8. วัคซีนป้องกันโรคหายาก	49.00	41.75	9.25	1.60±0.65	น้อย
9. ความยุ่งยากในการทำวัคซีน	40.50	46.50	13.00	1.72±0.68	ปานกลาง
10. การตลาด	16.50	52.00	31.50	2.15±0.68	ปานกลาง
11. การควบคุมและป้องกันโรค	34.25	59.25	6.50	1.72±0.58	ปานกลาง
12. ขาดความรู้	27.00	61.75	11.25	1.84±0.60	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยทุกระดับปัญหา	32.81	52.15	15.04	1.82±0.64	ปานกลาง

^{1/} Mean±SD

4.6 ความต้องการให้ภาครัฐหรือกรมปศุสัตว์ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลี้ยงเป็ดเทศ

จากการรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 393 ราย มีเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเทศต้องการให้ ภาครัฐหรือกรมปศุสัตว์ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลี้ยงเป็ดเทศ จำนวน 251 ราย (เสนอได้ มากกว่า 1 ข้อ) โดยสรุปออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 8 ความต้องการของเกษตรกรต้องการให้ภาครัฐสนับสนุน

ประเด็นความต้องการ	n = 393	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เป็ดเทศพันธุ์ดีกรมปศุสัตว์	393	25.31
2. ความรู้ด้านวิชาการในการเลี้ยงเป็ดเทศ	372	23.95
3. เงินทุนในการเลี้ยงเป็ดเทศ	281	18.09
3. การสร้างตลาดให้มีความยั่งยืนและตรงตามความต้องการของผู้บริโภค	257	16.55
4. ตลาดที่มีราคาที่มีจุดคุ้มทุนและยุติธรรม	250	16.10

จากตารางที่ 8 พบว่า ประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการให้ภาครัฐหรือกรมปศุสัตว์ให้ความช่วยเหลือในการเลี้ยงเป็ดเทศ เรียงจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้

1. ด้านพันธุ์พืช ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนพันธุ์พืชเปิดพ่อแม่พันธุ์ สายพันธุ์ดี
2. ด้านการอบรมให้ความรู้ ต้องการให้ภาครัฐจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการเลี้ยงเปิดเพศ การจัดการการทำวัคซีน และการลดต้นทุนอาหาร
3. ด้านเงินทุนในการเลี้ยงเปิดเพศ ต้องการให้ภาครัฐหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในการเลี้ยงเปิดเพศ
4. ด้านการตลาด ต้องการให้ภาครัฐจัดหาตลาดรองรับ มีตลาดกลางที่ราคาเป็นธรรมและตรงตามความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่
5. ด้านราคา ต้องการให้มีการประกันราคา

จากตารางข้างต้น ความต้องการของเกษตรกรสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาพันธุ์พืชเปิดเพศที่เหมาะสมกับพื้นที่ การส่งเสริมด้านการตลาดที่มั่นคงและราคามีเสถียรภาพ ความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นภาครัฐจึงต้องให้ความสำคัญสิ่งเหล่านี้มากยิ่งขึ้น

4.7 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการเลี้ยงเปิดเพศ

จากการรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 393 ราย มีเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเพศให้ข้อเสนอแนะในการเลี้ยงเปิดเพศ จำนวน 116 ราย (เสนอแนะได้มากกว่า 1 ข้อ) โดยสรุปออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ 9 สรุปข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (ราย)
1. ด้านการตลาด	42
2. ด้านราคา	23
3. ด้านพันธุ์	19
4. ด้านการประชุม อบรม	16
5. ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ	16

จากตารางที่ 9 ข้อเสนอแนะด้านต่างๆ จากมากไปหาน้อย สรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการตลาด ให้มีตลาดรองรับผลผลิต ทั้งตลาดภายในประเทศ และให้มีการขยายตลาดส่งออกไปยังต่างประเทศ
2. ด้านราคา ให้มีการทำประกันราคา กำหนดราคามาตรฐาน
3. ด้านพันธุ์ ให้จัดหาพ่อแม่พันธุ์ดี พัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เลี้ยงง่าย โตเร็ว
4. ด้านการประชุม อบรม ให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงเปิด การจัดการฟาร์ม วัคซีนป้องกันโรค รวมทั้งจัดประชุมเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเพศเพื่อกำหนดทิศทางการตลาด
5. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ภาครัฐมีการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงเปิดเพศอย่างจริงจัง เพื่อให้เกษตรกรมีการเลี้ยงมากขึ้น ให้มีการบริโภคมากขึ้น สนับสนุนด้านวัคซีนป้องกันโรค รวมทั้งการจัดหาแหล่งเงินทุน

จากตารางข้างต้น เกษตรกรเห็นว่าเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการเลี้ยงเปิดเพศ ภาครัฐควรมี ตลาดรองรับผลผลิตและมีราคาที่เสถียรภาพ โดยการประกันราคา หรือกำหนดราคามาตรฐานเอาไว้ ขณะที่ด้านพันธุ์เกษตรกรต้องการสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่และเลี้ยงง่าย โตเร็ว ด้านทานโรคดีอีกด้วย

บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

จากการศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดเปิดเทศของเกษตรกรรายย่อยจังหวัดศรีสะเกษ สรุปผลตามตัวแปรและวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงเปิดเทศ พบว่า เพศชาย ร้อยละ 62.08 อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 33.59 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 24.94 และ อายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 19.84 ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 64.13 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.73 คน เกษตรกรที่เลี้ยงเปิดเทศ ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 60.81 มีอาชีพหลักคือ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 64.13 อาชีพรองคือ ปลูกพืช (ทำนา ทำไร่ ทำสวน) ร้อยละ 13.48 และมีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท/เดือน ร้อยละ 43.00 รองลงมาคือ มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท/เดือน ร้อยละ 37.91 มีประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดเทศไม่เกิน 10 ปี เฉลี่ย 5.67 ปี และมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 100.00 โดยมีที่ดินเฉลี่ยรายละ 5.71 ไร่

5.1.2 สภาพการเลี้ยงและการจัดการ ซึ่งเหตุผลที่เลี้ยงเปิดเทศ พบว่าเลี้ยงไว้เพื่อเป็นรายได้เสริม ร้อยละ 45.70 รองลงมาคือ เลี้ยงไว้บริโภคในครัวเรือนเมื่อเหลือจึงจำหน่าย ร้อยละ 34.33 พันธุ์เปิดที่เลี้ยงมากที่สุดคือ พันธุ์ท่าพระ ร้อยละ 48.03 รองลงมาคือ พันธุ์กบินทร์บุรี ร้อยละ 27.83 และ พันธุ์พื้นเมือง ร้อยละ 14.04 จำนวนเปิดพ่อพันธุ์ที่เลี้ยงเฉลี่ย 12.23 ตัว แม่พันธุ์ที่เลี้ยงเฉลี่ย 15.00 ตัว เปิดรุ่นเพศผู้ที่เลี้ยงเฉลี่ย 17.15 ตัว เปิดรุ่นเพศเมียที่เลี้ยงเฉลี่ย 25.35 ตัว ลูกเปิดเทศคละเพศที่เลี้ยงเฉลี่ย 105.00 ตัว รูปแบบการเลี้ยงมากที่สุดเป็นการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกและขุนจำหน่ายเอง ร้อยละ 38.34 รองลงมาคือ เลี้ยงแบบหลังบ้านในครัวเรือนเพื่อไว้ใช้บริโภค ร้อยละ 33.82 แหล่งที่ได้พันธุ์มาจากญาติพี่น้อง ร้อยละ 38.39 หลักและวิธีคัดเลือกพันธุ์ส่วนใหญ่ดูจากการเจริญเติบโตเป็นหลัก ร้อยละ 43.65 ส่วนใหญ่ใช้แม่เปิดฟักตามธรรมชาติ ร้อยละ 98.98 อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์คือ 1 : 5 ร้อยละ 55.22 แหล่งอาหารที่ใช้เลี้ยงเปิดเทศส่วนใหญ่เป็นอาหารสำเร็จรูปร่วมกับวัตถุดิบในท้องถิ่น ร้อยละ 50.58 ผลดีของการเลี้ยงเปิดเทศคือ ทำให้มีรายได้เสริม ร้อยละ 38.42 รองลงมาคือ ใช้บริโภคในครอบครัว ส่วนที่เหลือจำหน่าย ร้อยละ 38.17 ส่วนผลเสียก็คือ จำหน่ายไม่ได้ ร้อยละ 54.96 uthangที่ทำให้การเลี้ยงเปิดเทศเกิดประโยชน์สูงสุดคือ การตลาด นำการผลิตในบ้านเรา โดยหาตลาดก่อนค่อยผลิตส่งให้ ร้อยละ 28.29 รองลงมาคือ ต้องมีการจัดการที่ดีเลี้ยงแบบฟาร์ม โดยใช้ระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosecurity) ร้อยละ 20.28

5.1.3 การตลาด ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทน พบว่า ต้นทุนค่าพันธุ์เฉลี่ย 4,070.83 บาท ต้นทุนค่าอาหารเฉลี่ย 4,415.88 บาท รวมเป็นต้นทุนทั้งหมด 8,486.71 บาท ต่อการเลี้ยงเปิดเทศเฉลี่ย 164.73 ตัว คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 51.52 บาทต่อตัว เกณฑ์ในการตั้งราคาจำหน่าย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายตามน้ำหนัก ร้อยละ 80.15 ตลาดเปิดเทศที่สำคัญคือคนในชุมชนซื้อไปบริโภค ร้อยละ 55.22 ลูกเปิดเทศราคาสูงสุดเฉลี่ย 30.02 บาทต่อตัว เปิดเทศโตพร้อมนำไปบริโภคราคาสูงสุดเฉลี่ย 120.00 บาทต่อกิโลกรัม พ่อพันธุ์ราคาสูงสุดเฉลี่ย 127.52 บาทต่อกิโลกรัม และแม่พันธุ์ราคาสูงสุดเฉลี่ย 98.17 บาทต่อกิโลกรัม ฤดูกาลมีผลต่อการจำหน่ายเปิดเทศ ร้อยละ 88.30 โดยฤดูหนาวมีความต้องการเปิดเทศมากที่สุด ร้อยละ 54.20 รายรับจากการจำหน่ายเปิดเทศในรอบปีที่ผ่านมา (2562) เฉลี่ย 17,560.24 บาท และรายได้สุทธิเฉลี่ย 7,863.13 บาท

5.1.5 ความต้องการให้ภาครัฐหรือกรมปศุสัตว์ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลี้ยงเปิดเทศ พบว่า มีเกษตรกรเสนอแนะมาจำนวน 251 ราย (เสนอได้มากกว่า 1 ข้อ) ดังนี้

- 1) ด้านพันธุ์เปิด ควรสนับสนุนพ่อพันธุ์ดีให้เพียงพอต่อความต้องการ

- 2) ด้านการอบรมให้ความรู้ ต้องการให้ภาครัฐจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการเลี้ยงเปิดเทศกาลจัดการ การทำวัคซีน และการลดต้นทุนอาหาร
- 3) ด้านเงินทุนในการเลี้ยงเปิดเทศกาลต้องการให้ภาครัฐจัดหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในการเลี้ยงเปิดเทศกาล
- 4) ด้านการตลาด ต้องการให้ภาครัฐจัดหาตลาดรองรับ มีตลาดกลางที่ราคาเป็นธรรม
- 5) ด้านราคา ต้องการให้มีการประกันราคา

5.1.6 ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงเปิดเทศกาล พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 1.82 มากที่สุดคืออาหารหายากมีราคาแพง มีค่าเฉลี่ย 2.21 รองลงมาคือ การตลาด (ราคา) และการคัดเลือกหรือปรับปรุงพันธุ์ มีค่าเฉลี่ย 2.15 และ 1.87 ตามลำดับ

5.1.7 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงเปิดเทศกาล มีเกษตรกร 116 ราย ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

- 1) ด้านการตลาด ให้มีตลาดรองรับผลผลิต มีตลาดภายในและส่งออกไปยังต่างประเทศ
- 2) ด้านราคา ให้มีการทำประกันราคาและกำหนดราคามาตรฐาน
- 3) ด้านพันธุ์ ให้พัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เลี้ยงง่าย โตเร็ว พร้อมทั้ง จัดหาพ่อพันธุ์ดีให้
- 4) ด้านการเพิ่มพูนความรู้ ให้มีการฝึกอบรมเพิ่มความรู้การเลี้ยง การจัดการ และ วัคซีนป้องกันโรค รวมทั้งจัดประชุมเพื่อกำหนดทิศทางการตลาด
- 5) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้รัฐส่งเสริมการเลี้ยงเปิดเทศกาลอย่างจริงจัง ส่งเสริมการบริโภคเปิดเทศกาล ส่งเสริมการใช้วัคซีนป้องกันโรค และจัดหาแหล่งเงินทุนให้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะจากเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเทศกาลและผู้วิจัย ดังนี้

5.2.1 ควรเร่งรัดผลิตเปิดเทศกาลพันธุ์ดีที่เลี้ยงง่าย โตไว ไข่ดก โรคน้อย ให้เพียงพอต่อความต้องการในทุกพื้นที่โดยส่งเสริม สนับสนุนงานวิจัยในการปรับปรุงพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกอาชีพแก่เกษตรกร

5.2.2 สนับสนุนให้มีฟาร์มเครือข่ายสัตว์พันธุ์ดีตามมาตรฐานการผลิตสัตว์ของกรมปศุสัตว์ (Good Agricultural Practice, GAP) พร้อมรับรองผลผลิตเปิดเทศกาลจากฟาร์มเครือข่ายเหล่านั้น เพื่อให้ผลิตเปิดเทศกาลจำหน่ายให้เกษตรกรแทนกรมปศุสัตว์ โดยกรมปศุสัตว์เป็นผู้กำกับดูแลให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการ จะช่วยให้การกระจายพันธุ์สู่เกษตรกรได้รวดเร็วและมากขึ้น

5.2.3 สนับสนุนให้ฟาร์มเครือข่ายสัตว์พันธุ์ดีและผู้ประกอบการที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (Good Farming Management, GFM) เป็นผู้ผลิตสัตว์ให้กรมปศุสัตว์นำไปกระจายพันธุ์ให้เกษตรกรต่อไป

5.2.4 หน่วยงานกรมปศุสัตว์โดยเฉพาะสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และจังหวัดมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมของภาครัฐ โดยการเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำ ปรีกษา และให้บริการแก่ เกษตรกรทั้งด้านเวชภัณฑ์ เอกสารคำแนะนำตลอดจนการฝึกอบรมดูงานเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ให้เกษตรกร จึงเห็นควรสนับสนุนงบประมาณ และเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ระดับพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อให้บริการกันอย่างทั่วถึงและสร้างความพึงพอใจแก่เกษตรกร

5.2.6 ผู้เลี้ยงเปิดเทศในจังหวัดศรีสะเกษเป็นเกษตรกรรายย่อย สภาพการผลิตและการตลาดเปิดเทศมักประสบปัญหาด้านการผลิตและการตลาด เนื่องจากต่างคนต่างผลิตบางครั้งผลผลิตล้นตลาดในบางฤดูกาลแต่กลับไม่เพียงพอในบางฤดูกาล อีกทั้งถูกพ่อค้าชุมชนหรือท้องถิ่นกดราคา แม้ผู้บริโภคจะซื้อในราคาสูง แต่ผู้เลี้ยงกลับได้กำไรน้อยกว่า พ่อค้าชุมชนหรือผู้ชำแหละ หากภาครัฐส่งเสริมให้เกษตรกรเหล่านี้สามารถพัฒนาอาชีพการเลี้ยงเปิดเทศจนเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพรอง จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันผลิตรวมกลุ่มกันจำหน่าย นั่นคือ จัดตั้งเป็นกลุ่มจดทะเบียนหรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อบริหารจัดการอย่างเป็นระบบให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามนโยบายของภาครัฐ ดังนี้

- 1) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ได้แก่ การใช้เปิดเทศพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง เหมาะกับสภาพพื้นที่ คือ “เลี้ยงง่าย โตไว ไข่ตก โรคน้อย” รวมทั้งมีองค์ความรู้ในการจัดการฟาร์ม การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค
- 2) ลดต้นทุนการผลิต ได้แก่ การใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ในพื้นที่ เช่น ไขมันสำปะหลัง ข้าวโพด วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้เลี้ยงเปิดเทศ เป็นต้น
- 3) สร้างมูลค่าเพิ่ม ได้แก่ การชำแหละและแปรรูปผลิตภัณฑ์จำหน่ายเป็นเมนูอาหาร ประจำถิ่น อาทิ เช่น ลาบเปิด เปิดตุ๋น ข้าวหน้าเปิด เปิดทอด เปิดย่าง เปิดอบเกลือ ฯลฯ ตลอดจนการแปรรูปเป็นเปิดหยอง กุนเชียง ไส้กรอก เป็นต้น โดยเกษตรกรได้รับการฝึกอบรมด้านการแปรรูปจากผู้มีประสบการณ์และได้เกียรติบัตรรับรองการฝึกอบรม นำมาสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคต่อไป
- 4) สร้างและขยายตลาด ได้แก่ การจัดตลาดนัดชุมชนในพื้นที่ร่วมกับสินค้าเกษตรอื่นๆ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนสร้างตลาดข้อตกลงโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อขาย เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เว็บไซต์ เมื่อตกลงซื้อขายแล้วจึงแจ้งสมาชิกกลุ่มร่วมกันผลิตให้ตามข้อตกลงนั้นๆ โดยไม่ต้องนำเปิดเทศหรือผลิตภัณฑ์มารวมกัน ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดด้านสถานที่และอุปกรณ์จัดเก็บด้วย

เอกสารอ้างอิง

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

2555. 120 อาชีพเกษตรกรรมทางเลือก. เอกสารประกอบการฝึกอบรม, โครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปีงบประมาณ พ.ศ.2555, สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.

กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์. 2546. พันธุ์สัตว์กึ่งบำรุงพันธุ์สัตว์. กรมปศุสัตว์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์. 2553. พันธุ์สัตว์กึ่งบำรุงพันธุ์สัตว์. กรมปศุสัตว์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ไก่พื้นเมืองและเปิดไหล่ทุ่ง กรมปศุสัตว์. 2560. ยุทธศาสตร์เปิดไหล่ทุ่ง ปี 2555-2559.

เอกสารเผยแพร่, กรมปศุสัตว์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)

ทรงศักดิ์ จาปาเวตี ฌัญญุณันธ แสนทวิสุข ศิริขจร ประเสริฐวิทย์ และ ศุภิสรา ทาสีงาม. 2561. ผลของระดับโปรตีนในสูตรอาหารผสมสำเร็จรูปแบบหมักต่อสมรรถนะการเจริญเติบโตและลักษณะซากของเป็ดบาร์บารี. วารสารเกษตรพระวรุณ 15(1): 123-129.

ประภากร ธาราฉาย. 2560. โรคสัตว์ปีกและการป้องกัน. ภาควิชาเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

ปรีชา บัวทองจันทร์ และ วรทัย รอดเรือง. 2562. สภาพการผลิตและการตลาดเปิดเทศในประเทศไทย. กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เว็บไซต์กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์, แหล่งสืบค้น: <http://extension.dld.go.th/>, วันที่สืบค้น: 19 มิถุนายน 2562.

ปรีชา บัวทองจันทร์ วิรินดา มณีโชติ บันเทิง ทิพย์มนเทียร ยืนยง สมานสุข ไมตรี สาธิตกร อวยชัย ผาตินาวิน และเขมวฒัน เบิกบาน. 2557. รายงานการศึกษายุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ “เปิดเทศ” กรณีศึกษา : การเลี้ยงเปิดเทศผสมผสานกับอาชีพอื่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรนักรับราชการปศุสัตว์ระดับสูงของกรมปศุสัตว์ รุ่นที่ 1, กรมปศุสัตว์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ภิญโญ ณะสุข ศิริพันธุ์ จุฑมานุสร และ อาร์ักษ์ ชัยกุล. 2530. การเลี้ยงเปิด. เอกสารเผยแพร่ กองส่งเสริมการปศุสัตว์, กรมปศุสัตว์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)

ราชันท์ บัวบาน ถนอม ทาทอง และ คมกริช คล่องดี. 2556. คุณภาพซาก องค์ประกอบซาก และคุณภาพเนื้อเปิดเทศที่เลี้ยงในฟาร์มเกษตรกรรายย่อย. แก่นเกษตร 41 ฉบับพิเศษ 1 : 388-393.

ศักดิ์ดา ประจักษ์บุญเจษฎา เขี่ยม คงสวัสดิ์ และ มณฑล อ่อนโพธิ์เตี้ย. 2547. ผลการใช้กากเนื้อในเมล็ดปาล์มระดับสูงในสูตรอาหารต่อสมรรถภาพ การเจริญเติบโตและลักษณะซากของเป็ดเทศสายพันธุ์กบินทร์บุรี. หน้า 501-513. ใน รายงานผลงานวิจัยประจำปี 2547. กองอาหารสัตว์, กรมปศุสัตว์. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์. 2560. ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ รายเขตปศุสัตว์ปีงบประมาณ 2560. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์. 2558. เปิดเทศพันธุ์ท่าพระ. แหล่งสืบค้น:

<http://breeding.dld.go.th/th/index.php/2015-07-04-09-39-04/2015-07-09-45-02/2015-07-04-46-26/2015-07-04-10-4135/74-tha-pra-Muscovy>. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2562.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

Yamane, T. 1973. Statistics: An Introduction Analysis, 2nd ed., Harper and Row, New York, NY.